זון אויפגאנג — 6.22.
זון אונטערגאנג — 6.13.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
קלאר און קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 191. Winnipeg, Monday Sept. 29, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג, ז׳ תשרי, תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
OCT 7 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

קאָנגרעס פאַר ארבעטנדיקן ארץ־ישראל געעפנט אין בערלין

200 דעלעגאטן און טויזנט געסט ביי דער עפענונג. — איינשטיין בערנשטיין און סאָקאָלאָוו צווישן די ערן־געסט. — לינקע פּוע״צ מאכן טומל ווען בן גריון הויבט אָן ריידן העבראיש און פאַרלאַזן דעמאָנסטראַטיוו דעם זאַל ווען סאָקאָלאָוו רעדט. — שיפלאקאָוו פאַרדאַמט די לינקע.

(ספּעציעלע טעלעגראַמע צו ״דאס אידישע וואָרט״ פון ״איטא״)

בערלין, סעפּט. 29 (איטא). — 200 דעלעגאטן און א טויזנט געסט, איינשלי־סנדיק אידישע ארבעטער פירער פון אלע לענדער, זיינען געווען אנוועזנד, בעת בן־גריון, אין נאָמען פון דער הסתדרות, האָט דאָ געעפנט דעם וועלט־קאָנגרעס פאַר דעם ארבעטנדיקן ארץ־ישראל.

ווייל בן־גריון האָט געריידט אין העב־רייאיש, האָבן די לינקע פּועלי ציון אויפ־געהויבן א טומל, וואָס האָט אָנגעהאַלטן א פערטל שעה צייט, שרייענדיק ״רעדט אידיש!״ די איבעריקע מיטגלידער פון׳ם קאָנגרעס האָבן אבער פאַרדאַמט די שטע־רער און האָבן אָפּגאַרירט דעם רעדנער.

בן־גריון האָט אָנגעצייכנט די צילן פון דעם קאָנגרעס און דאָס פּראָגראַם פון דער פאַלעסטינער ארבעטערשאַפט, און ער האָט געשלאָסן זיין רעדע אין אידיש.

קאַפּאַנסקי האָט באַגריסט די ערן־געסט פראָפ. איינשטיין, עדוארד בערנשטיין, נחום סאָקאָלאָוו און אנדערע חשוב׳ע געסט ביי דער פאַרזאַמלונג. דער עולם האָט אויפשטעלנדיק זיך אָפּגאַרירט יעדן דערמאָנטן נאָמען.

דער אלטער סאָציאַליסטישער פירער, עדוארד בערנשטיין, האָט אין זיין באַגרי־סונגס רעדע צווישן אנדערש געזאָגט: ״מיט 70 יאָר צוריק בין איך אריין אין דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, און היינט באַצייכנט מיך פראָפ. איינשטיין ווי, אַן אלטן לערער. אבער איך לערן ערשט היינט פון אייך, פון די יונגע ווי צו שאפן אין אָפּלעסטינע אזעלכע באַדינגונגען, אז דאָס וועלט אידנטום זאָל דערמיט קאָנען שטאָלצירן״.

סאָסענבאַך, גענעראַל־סעקרעטאַר פון׳ם טרייד־יוניאָן אינטערנאַציאָנאַל, האָט גע־לויבט די הסתדרות, ווי א פּראָפעסיאָנעלן פאַראיין וואָס טוט פיאָנערן ארבעט, אויפ־קלערנדיק די אַראבישע ארבעטער. דער אינטערנאַציאָנאַל, האָט ער געזאָגט, וועט פולשטענדיק שטיצן דאָס פאַלעסטינער ארבעטערשאַפט.

ווען נחום סאָקאָלאָוו האָט אָנגעהויבן ריידן אין׳ם נאָמען פון דער צייניסטישער עקזעקוטיווע, האָבן די לינקע פּועלי־ציון מיט טומל און פייפערייען פאַרלאָזן דעם זאַל, בעת דער גאַנצער עולם האָט אים אָפּגאַרירט.

סאָקאָלאָוו האָט דערמאָנט דר. הערצלס אָן אויסדרוק, אז דער צייניזם וועט אויפ־קומען דורך דער ארבעטערשאַפט. ער האָט צוגעגעבן, אז די צייניסטישע עקזעקוטיווע שטרייבט אָן אירע וויכטיקסטע כחות אויף דער קאָלאָניזאַציע פון דער ארבע־טערשאַפט.

אברהם שיפלאקאָף, אידישער ארבע־טער פירער פון אמעריקע, האָט איבערגע־נעבן אָן ענטוויאַסטישן באַריכט פון אַרץ־ישראל, פון וואַנען ער קומט ערשט. ער האָט אויף פאָלעטיירט מיט׳ די לינקע פּועלי־ציון אויסרופנדיק: ״איר זייט אַראָ־בער. איך האָב ניט באַגעגנט קיין לינקע פּועלי ציון אין די אידישע קאָלאָניעס״. זיין רעדע האָט שטאַרק אויפגעראַכט די לינקע פּועלי ציון.

90 יאַריקע אידישע פרוי מיט 200 טויזנט דאָלאַרדיקן פאַר־מעגן, ארעסטירט פאַר בעט־לעריי

ניו־יאָרק, סעפּט. 28. — רחל סמאָ־לאָוויץ, 90־יאָריקע אידישע פרוי, וועלכע איז ארעסטירט געווארן דאָ פאַר בעטלען אויף די נאַסן פון מאַנ־האַטען, האָט א פאַרמעגן פון 300 טויז׳ זענט דאָלאַר, ווי די פּאָליציי האָט אויסגעפונען.

איר זון, אהרן סמאָלאָוויץ, איז עס געווען דער, וואָס האָט געבעטן די פּאָ־ליציי צו ארעסטירן זיין מוטער, זי זאָל אויפהערן בעטלען אויף די נאַסן. און ער האָט דערציילט דער פּאָליציי וועגן איר רייכקייט, ווי ער זאָגט, לויט זי פון אָ־יליוויע, אז זי איז אָן אָרימע, און זי לויפט אין די נאַסן צו בעטלען.

״מייד אין מאַניטאָבאַ״ וואָך ווערט איצט געפייערט

די יעראַלאַכע ״מייד אין מאַניטאָבאַ וואָך״ האָט זיך אָנגעפאַנגען שבת, און וועט פאָרגעזעצט ווערן ביז איבעראַכ־טאָג שבת, אקט. 5טן.

דיוואָך ווערט געפייערט איבער דער גאַנצער פּראָווינץ, און אַלע בירגער פון דער פּראָווינץ ווערן אויפגעפאָדערט צו קויפן אין משך פון דער וואָך געמאַכטע אין מאַניטאָבע ארטיקלען, ניכער ווי וועל־כע ס׳איז אנדערש.

ארום א טויזנט פאַרשיידענע ארטיק־לען ווערן פּראָדוצירט אין מאַניטאָבער אינדוסטריעס, און די הערדלער פון דער פּראָווינץ זיינען געבעטן אויסצושטעלן אין משך פון דער וואָך די מאַניטאָבער ארטיקלען און רעקאָמענדירן זיי צו זיי־ערע קונים.

—(::)—

מען מעג מאַכן ווייַן און ביר אין שטאַטן פאַר איינענעם געברויך

וואַשינגטאָן, ד. ק., סעפּט. 29. — פּראָ־היבישאָן דירעקטאָר א. וו. וו. וואָודקאָק האָט דערקלערט, אז די פעדעראַלע רעגי־רונג קאָן ניט פאַרבאָטן פּריוואַטע בירגער צו מאַכן ווייַן און ביר פאַר איינענעם גע־ברויך. די רעגירונג פאַרשטייט קאָנען צוצוגיין איינעם צו פאַראַנטוואָרטלאַכקייט נאָר דאָן, ווען זיי קאָנען באַוויזן, אז די באַטרעפנדיקע פּערזאָן האָט פאַרקויפט אימעצן פון די ווייַן אָדער ביר.

מאַסן פאַרזאַמלונג אין מאַדריד פאָדערט קע־ניגס אָפּדאַנקונג

מאַדריד, שפּאַניע, סעפּט. 29. — די אפּראַנקונג פון קעניג אלפאָנסאָ און דער איינפיר פון א רעפּובליק איז געפאָדערט געווארן אויף א ריזיקער מאַסן־פאַרזאַמ־לונג דאָ נעכט, אין׳ם איבערגעשפּאַנטן אוידיטאָריום פון׳ם אקסן־רינג, וואָס גע־פינט זיך נאָענט צום קעניגלאַכן פּאַלאַץ.

פּאָליציי און באַוואַפנטע סאָלדאַטן זיי־נען געשטאַנען גרייט ביים רינג, אויפ׳ן פאַל פון אן אויסברוך. די פאַרזאַמלונג איז אָבער דורכגעגאַנגען רואיק, כאָטש דאָרטן האָבן זיך געהערט דראָונגען קעגן דער רע־גירונג, אז דאָס פאָלק וועט אַרויס פון די צוימען אויב דער פּרידלאַכער דרוק פון דער עפנטלאַכער מיינונג קעגן דער מאָ־נאַרכיע וועט געשטערט ווערן.

דעלעגאַטן פון גאַנץ שפּאַניע זיינען גע־ווען אנוועזנד, און זיי האָבן זיך אַלע גע־אייניקט אין פאַרדאַמען דעם רעזולט פון קעניג אלפאָנסאָ און אין פאָדערן זיין אָפּ־דאַנקונג פון׳ם טראָן.

אלקאַלאַ זאַמאָראַ, א געווען־ער קריגס־מיניסטער און א פירער פון די קאָנ־סערוואַטיווע רעפּובליקאַנער, האָט פאַר־לאַנגט די מאָנאַרכיע צו אן אומרט שפּי־לער, וואָס האָט פאַרשפּילט זיין גאַנצן פאַרמעגן.

—(::)—

אלעקסאַנדער פאַנטיידזשעס קריגט נייעם פּראָצעס

לאָס־אַנדזשעלעס, קאַל., סעפּט. 29. — אלעקסאַנדער פאַנטיידזשעס, דער אלטער טעאַטער מאַנאַטן, וועלכע איז פאַראיאַרן זומער פאַראורטיילט געווארן צו פּוס־ציק יאָר טורמע, דערפאַר וואָס ער האָט אַטאַקירט די 17 יאָריקע טענצערן, יוניס פּרינגל, האָט נעקראָגן די באַוויליקונג פון דעם שטאָט אפּעלאַציאָנס געריכט פאַר א נייעם פּראָצעס.

—(::)—

היפּס צוריק פון אַטאַווא

דעפּ. א. א. היפּס, נאָרט ווינניפּעג, איז צוריק פון אַטאַווא, נאָכדעם ווי די פאַר־לאַמענט סעסיע איז געשלאָסן געווארן.

אין אן אינטערוויו פאַר דער פּרעסע האָט מר. היפּס דערקלערט, אז, אויף וויפל אים איז באַקאַנט, ווערן פּריזען געהעכערט אויף געוויסע ארטיקלען באַשיצט פון די נייע טאַריפן, באַזונדערס אויף טעקסטיל סחורות.

מר. היפּס האָט אויסגעדריקט זיין צו־פריידנהייט מיט די 20 מיליאָן דאָל. אסיג־נירט צו פאַרלייכטערן די ארבעטסלאָזי־קייט. ער האָט אָבער דערקלערט, אז דאָס קאָן ניט באַטראַכט ווערן ווי א גרינדלאַ כע לייזונג פון דער ארבעטסלאָזיקייט פראַגע.

100 טויזנט פאַרמס אונ־טערגעגאַנגען אין 5 יאָר

וואַשינגטאָן, ד. ק., סעפּט. 29. — ווי דער 1930 צענזוס צייגט, איז די צאָל פאַרמס אין די פאַראייניקטע שטאַטן גע־פאַלן אויף 100 טויזנט זינט דעם יאָר 1925.

דער פולער צענזוס פון 42 שטאַטן און דעם דיסטריקט פון קאָלומביאַ צייגט, אז די צאָל פאַרמס איז געפאַלן פון 6,371,640 אין 1925, ביז 5,086,232 אין 1930.

אידישע קלאַנג פילם פאַרבאָטן אין תל־אביב נאָכדעם זיי יונגע העבראַאיסטן מאַכן סקאַנדאַל

(ספּעציעלע טעלעגראַמע צו ״דאס אידישע וואָרט״ פון ״איטא״)

תל־אביב, סעפּט. 29 (איטא). — די בריטישע פּאָליציי האָט געהאַלטן דער לאַ־קאַלער פּאָליציי אָפּטיילונג אויסצומיידן א ראיאָט דאָ שבת אונטן, ווען א אידישע קלאַנג־פילם, אונטער׳ן נאָמען ״אידישע מאַמעס״, איז דאָ געצייגט געווארן אין א לאָקאַלן קינאָ־טעאַטער.

היינטיקעפּיקע יונגעלייט האָבן געגאַסן מינט אויפ׳ן לייוונט און האָבן געוואָרפן שטינק־באָמבעס, און זיי האָבן געפייפט און געמאַכט א טומל, ווען דער ריידנדיר קער טייל פון׳ם פילם האָט אָנגעהויבן דערשיינען. א סך זיינען דעמאָנסטראַציאָן אַרויס פון׳ם טעאַטער און זיינען באַגריסט געווארן פון א גרויסן עולם וואָס איז גע־וועזן אין דרויסן.

נאָך איינער פון די נייע קאַבי־נעט מיטגלידער

האַנ. אלפרעד דוראַנאָלא איז דער מאָ־רין מיניסטער אין פּרעמיער בענעטס קאַ־בינעט.

״טענקסגיווינג דעי״ באַשטימט אויף נאָעמבער 10 טן

אָטאַווא, סעפּט. 28. — די רעגירונג האָט אנאָנסירט, אז ״טענקסגיווינג דעי״ און וואָכנשטילשאַבאַד טאָג וועלן דאָס יאָר געפייערט ווערן מאָנטאָג, נאָוועמבער 10טן. די יעוויינלאַכע פּראָקלאַמאַציע וואָס אנאָנסירט דעם יום טאָב וועט דער־שיינען אין דער נעקסטער אויסגאַבע פון דער אָפיציעלער נאַזעט.

ה. בלום, פון וואַרשע כשר וואָרשט פאַבריק, באַרויבט אויף $25

אן עפּידעמיע פון קליינע רויבערייען האָט זיך צעבושעוועט די לעצטע טעג אין ווינניפּעג, און איינער פון די קרבנות איז ה. בלום, פון דער וואַרשע כשר וואָרשט פאַבריק.

דריי יונגעלייט, יעדערער מיט א רע־וואָלווער אין האַנט, זיינען אריין אין אָפיס פון דער פאַבריק, 533 באַרעאוס עוו., שבת נאָענט צו האַלבע נאַכט. זיי האָבן באַפוילן מר. בלום, וועלכער איז דאָרטן געווען אַליין, אויפצוהויבן זיינע הענט, און דערנאָך האָבן זיי אים אויסגעליידיקט זיי־נע קעשענעס, צונעמענדיק $25, — אַלץ וואָס זיי האָבן ביי אים געפונען. נאָכדעם ווי זיי האָבן אים געבונדן די פיס און פאַרשטאָפּט דעם מויל מיט א האַנטוף, זיינען זיי רואיק אַוועק. אים איז געלונגען צו באַפרייען זיך נאָכדעם ווי די באַנדיטן זיינען אַוועק.

די אנדערע רויבערייען דורכגעפירט פאַר א לעצטע פאַר טעג זיינען:

מייק קאַוולין, טעקסי דרייוער, 262 לילי סטריט, באַרויבט אויף $17.

טשאַרלי וואַנג, א כינעזער, 411 פּאַסט־פיס עווע., באַרויבט געווארן אויף $11,50.

פ. וו. גרין, פאַרוואַלטער פון יוניווערס סינאַר סטאָר, 474 מיין סט., איז געלונגען צו באַקומען דעם באַנדיט וואָס איז אים באַפאַלן אין סטאָר, און דערנאָך, מיט דער הילף פון אן אריינגעגאַנגענעם קונה, פאַר־האַלטן א״ם ביז די אַרויסגערופענע פּאָליי־ציי איז געקומען אין אים אַרעסטירט. זיין נאָמען איז, ווי ער האָט אָנגעגעבן, אלעק־סאַנדער מעקריטסי האַבערסטאַ, און ער איז 27 יאָר אלט.

״אמטאַרג״ האָט זיך פאַרנומען מיט מיליטערישער שפּיאָנעריי אין אמע־ריקע, זאָגט געוועזענער באַאמטער

ניו־יאָרק, סעפּט. 29. — אויפ׳ן פאַר־הער פאַר דער פיש קאָנגרעס קאָמיסיע, וואָס זוכט אונטער די קאָמוניסטישע טע־טיקייטן אין אמעריקע, האָט וואַסיל וו. דעלגאַס, געוועזענער וויצע־פּרעזידענט פון׳ם ״אמטאַרג״ (״אַוועטישער אַנדל דעלעגאַציע אין אמעריקע״), ערות געזאָגט, אז דער ״אמטאַרג״ האָט געשיקט צו דער סאָוועט־רעגירונג שפּאַרירטע קייבלס וועגן די אמעריקאַנער מיליטערישע פאַרטיידי־קונגען.

דעלגאַס האָט באַשולדיקט דעם פאַרזי־צער פון׳ם ״אמטאַרג״, פּעטער א. באַגדאַ־נאָוו, און אנדערע באַאמטע פון דער קער־פּערשאַפט, אז זיי האָבן געגעבן פאַלשע באַוויזן וועגן זיי זיינען געווען געווארן צום פאַרהער ביי דער קאָמיסיע, און אז דער אמטאַרג״ האָט געשיקט צו דער סאָוועט־רעגירונג שפּאַרירטע מעלדונגען וועגן דער אמעריקאַנער מיליטערישע פאַרטיידי־קונגען.

דעלגאַס האָט באַשולדיקט דעם פאַרזי־צער פון׳ם ״אמטאַרג״, פּעטער א. באַגדאַ־נאָוו, און אנדערע באַאמטע פון דער קער־פּערשאַפט, אז זיי האָבן געגעבן פאַלשע באַוויזן וועגן זיי זיינען געווען געווארן צום פאַרהער ביי דער קאָמיסיע, און אז דער ״אמטאַרג״ האָט געשיקט צו דער סאָוועט־רעגירונג שפּאַרירטע מעלדונגען וועגן דער אמעריקאַנער מיליטערישער פאַרטיידי־קונגען.

יענע האָבן עדות געזאָגט, אז דער ״אמטאַרג״ האָט ניט קיין שום שייכות צו וועלכע׳ס איז קאָמוניסטישע אקטיוויטעט. דעלגאַס זאָגט אָבער, אז די עמטער אין׳ם ״אמטאַרג״ זיינען פּאָליטישע, און אַלע באַאמטע זיינען פאַרבונדן מיט דער סאָ־וועטישער ״אַנפּאָר״ (״פּאָליטישער פּאָליציי״)

ע. וו. בעלייצקי, וויצע־פּרעזידענט פון׳ם סאָוועטישן טעקסטיל טראַסט, איז געווען אויפ׳ן עדות שטול איידער דעלגאַס איז פאַרהערט געווארן. ער האָט עדות געזאָגט, אז דאָס וואָס די סאָוועט רעגירונג האָט פאַרקויפט ״קורץ״ 7,755,000 בושל וויץ אויף דעם שיקאַגער מאַרק איז בשום אופן ניט געמיינט געווארן מיט׳ן צוועק צו ברעכן דעם מאַרק. ער האָט געזאָגט, אז דער באַשטעל צו פאַרקויפן איז געקומען פון דער ״כלעבאַטאַרג תבואה קאָרפּאָרא־ציע״, אויך א סאָוועטישע קערפּערשאַפט אין האַמבורג, דייטשלאַנד.

ה. קרוזא היינט ביי די פּועלי ציון

פ. קרוזא, פון ניו־יאָרק, אָנגעזעענער מיטגליד פון צענטראַל קאָמיטעט פּועלי־ציון, איז אויף א באַזוך אין ווינניפּעג, און ער אדרעסירט אן אלגעמיינע פאַרזאַמ־לונג היינט, 8.30 אָוונט, אין פאָלקס־שול. ער וועט ריידן איבער דעם אלוועלט־לאַכן ארבעטער קאָנגרעס פאַר׳ן ארבעטער־דיקן ארץ־ישראל, וואָס קומט איצט פאַר אין בערלין.

ריזיקע בריזל אנטדעקט אין וואַלד ניט זייט פון ווינניפּעג

די גרעסטע שנאַפּס בריזל אין מערב קאַנאַדע — אויב ניט איבערן גאַנצן לאַנד, איז שבת אנטדעקט געווארן פון דער פאָליציי, פיר מייל נאָרט־איסט פון ספּרינגפילד, און ווייניקער ווי צוויי מייל פון דעם ווינניפּעגער גאַלף קלוב.

די בריזל וועלכע דער זיך געפונען אין א ״שעף״, האָט אויסגעגאַרבעט 150 גאַלאָן אלקאָהאָל א טאָג. אירע קעסלען האָבן אנטהאַלטן צוויי טויזנט גאַלאָן אל־קאָהאָל. די פאָליציי האָט דאָרטן געפונען א גרויסע קוואַנטיטעט אלקאָהאָל, צוזאַ־מען מיט 7,500 גאַלאָן ״מעש״, ווי אויף האָבן אנטהאַלטן צוויי קאַנען און אנדערע כלים וואו די בוטלעגערס האָבן געהאַלטן זייע־רע משקה.

אין דער צייט ווען די פאָליציי האָט אנטדעקט די סס־המות פאַבריק, האָבן זיי דאָרטן געפונען פיר מענער. זיי זיינען: ניק לייניטש, פרענק סאָורוק, דזשאָ־באָוב און פיט פאָק. זיי זיינען אלע ארעסטירט געווארן, און זיי ווערן הייט־לאַנד, איז שבת אנטדעקט געווארן פון דער פאָליציי, פיר מייל נאָרט־איסט פון ספּרינגפילד, און ווייניקער ווי צוויי מייל פון דעם ווינניפּעגער גאַלף קלוב.

די בריזל וועלכע דער זיך געפונען אין א ״שעף״, האָט אויסגעגאַרבעט 150 גאַלאָן אלקאָהאָל א טאָג. אירע קעסלען האָבן אנטהאַלטן צוויי טויזנט גאַלאָן אל־קאָהאָל. די פאָליציי האָט דאָרטן געפונען א גרויסע קוואַנטיטעט אלקאָהאָל, צוזאַ־מען מיט 7,500 גאַלאָן ״מעש״, ווי אויף האָבן אנטהאַלטן צוויי קאַנען און אנדערע כלים וואו די בוטלעגערס האָבן געהאַלטן זייע־רע משקה.

אין דער צייט ווען די פאָליציי האָט אנטדעקט די סס־המות פאַבריק, האָבן זיי דאָרטן געפונען פיר מענער. זיי זיינען: ניק לייניטש, פרענק סאָורוק, דזשאָ־

נייע סטריט קאַר פעירס אין ווינניפּעג וועלן אריין אין קראַפט קומענדיקן מאָנטאָג, אקטאָבער 6־טן

די ״מיוניסיפּאַל ענד יוטיליטי באָרד״ האָט לעצטן פרייטאָג אנאָנסירט א נייעם פּלאַן פון ״סטריט־קאַר פעירס״, וואָס וועט אריין אין קראַפט קומענדיקן מאָנטאָג, אק־טאָבער 6טן.

דער נייער פּלאַן ווערט איינגעפירט ווי אן עקספּערימענט פאַר א צאָל חדשים. דער איינפיר פון 7 סענטיקע קאַר־פעיר מיט עטלאַכע חדשים צוריק האָט געפירט צו דעם, אז די הכנסה פון דעם טראַמוויי סיסטעם זאָל שטאַרק פאַלן, ווייל ווייניקער מענשן האָבן זיך באַנוצט מיט׳ן טראַמוויי. דער נייער פּלאַן איז ניט דערפאַר אויף א נייע עם וועג. — ער פאַרקלענערט דעם ״פעיר״ פאַר די שטענדיקע פאָרער און העכערט אים עטוואָס פאַר צופעליקע פאָרער. קו־פערנע סענטן ווערן איינגענאָמען באַזייטיקט פון׳ם ״פעיר״.

דער נייער ״פעיר״ וועט זיין:

איין ״קעש פעיר״ 10 סענט; קינדער אונטער 16, 5 סענט.

2בילעטן פאַר 15 סענט (מען קאָן אָבער ניט באַצאָלן מיט 2 בילעטן דעם ״פעיר״ פון 2 פּערזאָן. — יעדער פאָרער מוז גע־מען באַזונדערע בילעטן). די בילעטן זיי־נען גוט בלויז די וואָך וואָס זיי ווערן אַרויסגעגעבן.

״פעיר״ צווישן די שעה׳ן פון 9.30 ביז 12 מיטאָג, 5 סענט פאַר אלעמען (דאָס זיינען די שעה׳ן וואָס אַמוויינינקסענס מענשן פאָרן מיט׳ן טראַמוויי). ווען דעם קאָנדוקטאָרס זיינער צייגט 12, מוזן שוין אלע פּאַסאַזשירן צאָלן דעם פולן ״פעיר״.

קינדערשע בילעטן, גוט צו יעדער צייט, 8 פאַר 25 סענט.

פאַר שטענדיקע פאָרער ווערן אַרויס־גענעבן וועכנטלאַכע בילעטן־קאַרטלאַך ווי פאָלגט (די וואָך הויבט זיך אָן יעדן מאָנ־טאָג):

7 בילעטן פאַר 50 סענט אדער 12 פאַר 75 סענט. נאָכדעם ווי די בילעטן ווערן אויסגעגעבן, האַלט דער פאַסאַזשיר דעם

אלבערטא נעמט איבער אירע נאַטיר־לאַכע רייכטימער, אָקטאָבער 1־טן

עדמאָנטאָן, אלט., סעפּט. 28. — די רעגירונג פון אלבערטא האָט געלאָזט וויסן, אז די פּראָווינץ וועט זיין גרייט איבערצונעמען אירע נאַטירלאַכע רייכ־טימער אָקט. 1טן, ווי עס איז פריער אנאָנסירט געווארן.

ווי פּרעמיער בראַונלי אנאָנסירט, וועט־לען די געהאַלטן פון אלע דעפּאַרטמענטס וואָס האָבן דעם אויפזיכט אויף די רייכ־טימער נאָך דערווייל ווייטער געצאָלט ווערן פאַר איין חודש צייט פון דער פע־דעראַלער רעגירונג. דאָס וועט אָבער גע־טאָן ווערן בלויז מיט׳ן צוועק צו געבן דער פּראָווינץ די געלעגנהייט איבערצו־נעמען די ביכער און אראַנזשירן די חש־בונות, און דאָס וועט ווי דערנאָך צו־ריקגעצאָלט ווערן צו דער פעדעראַלער רע־גירונג פון דער פּראָווינץ.

דער פּרעסאָנאַל פון די דעפּאַרטמענטס, זאָגט מר. בראַונלי, וועט באַדייטנד פאַר־קלענערט ווערן.

אלבערטא וועט זיין די לעצטע פּריירי פּראָווינץ איבערצונעמען אירע נאַטירלאַ־כע רייכטימער. מאַניטאָבאַ און סאַסקאַ־טשעוואַן זיינען שוין אין באַזיץ פון זיי־ערע רעזורסן, וועלכע זיי האָבן איבערגע־נומען אין׳ם משך פון׳ם לויפנדיקן יאָר.

פּ. קרוזא, פון ניו־יאָרק, אנגעזעענער מיטגליד פון צענטראַל קאָמיטעט פּועלי־ציון

אַלבערטאַ נעמט איבער אירע נאַטיר־לאַכע רייכטימער, אָקטאָבער 1־טן

עדמאָנטאָן, אלט., סעפּט. 28. — די רעגירונג פון אלבערטאַ האָט געלאָזט וויסן, אז די פּראָווינץ וועט זיין גרייט איבערצונעמען אירע נאַטירלאַכע רייכ־טימער אָקט. 1טן, ווי עס איז פריער אנאָנסירט געווארן.

ווי פּרעמיער בראַונלי אנאָנסירט, וועט־לען די געהאַלטן פון אלע דעפּאַרטמענטס וואָס האָבן דעם אויפזיכט אויף די רייכ־טימער נאָך דערווייל ווייטער געצאָלט ווערן פאַר איין חודש צייט פון דער פע־דעראַלער רעגירונג. דאָס וועט אָבער גע־טאָן ווערן בלויז מיט׳ן צוועק צו געבן דער פּראָווינץ די געלעגנהייט איבערצו־

ווו פון אלטן רייכן ריל־עסטייט מאַן איז זיך מודה אין דערמאָרדן פאָטער

שיקאַגאָ, סעפּט. 28. — ראַקוועל סעער 83 יאָר, דער רייכער אלטער פּרעזידענט פון א ריל־עסטייט קאָמפּאַני, איז דער־שאָסן געווארן אויף טויט אין זיין אָפיס.

ווען א פּאָליציסט, דערוויסנדיק זיך צו־ווענדן דעם מאָרד, איז אריין אין׳ם אָפיס, האָט ער דאָרטן געפונען דעם דערמאָר־דעטן זון, סידני סעער, 37 יאָר אלט. ער האָט אים אָנגעהויבן אויספרעגן, און יע־נער, ווי די פּאָליציי דערציילט, האָט זיך צעוויינט און דערלאַנגט דעם פּאָלי־ציסט א צעטעלע, וועלכן ער האָט פריער געהאַט אָנגעשריבן, און וועלכן דער זון איז זיך מודה׳ן אין׳ם מאָרד פון זיין פאָ־טער.

אין׳ם צעטעלע, לויט דער פּאָליציי, דערציילט סידני סעערס, אז ער האָט אויסגעפונען ווי זיין אלטער פאָטער שפּילט א ליבע מיט דער נוירס וואָס גיט אכטונג אויף זיין קראַנקער מוטער. ״איך האָב אלץ אויסגעפונען״, — שרייבט ער לויט דער באַהויפּטונג פון דער פאָ־ליציי אין׳ם צעטעלע, — ״און איך האָב עס באַטראַכט און אויסגעפונען, און איך מוז מאַכן א סוף צו דעם. מיין מוטער האָט געפירט א ליבע מיט איר נוירס״.

אידישע קולטור־נאָטיצן

אלבערטאַ

אַרגענטינע

אמעריקע

אַנגלאַנד

אַרץ־ישראל

בעלגיע

בראַזיליע

בולגאַריע

גאַליציע

דייטשלאַנד

דענמאַרק

דאָמיניקאַנישע רעפּובליק

דרום־אַפריקע

הונגאַריע

ווילנע

ווענעצועלאַ

ווערמאָנט

ווייַנלאַנד

ווייַנלאַנד

ווייַנלאַנד

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—62 213
Winnipeg — Manitoba

היטלערס פּראָגראַם

אויף דעם פאַרראַט פּראָצעס אין לייפּציג האָט אדאָלף היטלער, פּרעזידענט פון די זיגרייכע דייטשע פאַשיסטן, "אָפּגעדעקט זיינע קאַרטן" און האָט אָפן דערקלערט, וואָס ער האָט בדעה צו טאָן, ווען ער וועט אריינגעמען די מאַכט אין זיינע הענט, — וואָס ער איז זיכער, אז אים וועט געלינגען.

יעדע פאַליטישע פּאַרטיי איז אַ סך עקסטרעמער אין דער אָפּאָזיציע, ווי ווען זי גייט אריין אין מאַכט. אַזוי לאַנג ווי מען איז אין דער אָפּאָזיציע, קאָן מען זיך באַנוצן מיט די עקסטרעמע לאָזונגען און אָפּעלירן צו די פּרימיטיווסטע געפילן פון'ם המון. קריגט מען אָבער איינגאַנצן אָדער טיילווייז די מאַכט מיט דער אחריות וואָס דאָס טראָגט מיט זיך, מוז מען זיך אָנהויבן רעכענען מיט רעאַלע פאַקטן, — ווייל דאָס נאָכפאָלגן די פּרימיטיווע געפילן וועט אומפאַרמיידלאַך פירן צו אַ הורבן פון'ם לאַנד, וואָס וועט אויך באַגראָבן די רעגירער.

היטלער וויל אָבער ניט וויסן פון קיין שום אחריות וואָס דער זיג פון זיין פּאַרטיי לייגט אויף אים אַרויף. און אין זיין פּראָגראַם פאַר דער רעגירונג וועלכע ער האָפט מיט דער צייט אָנצופירן צייכנט ער אָן די כאַמעלעקסטע געפילן פון'ם המון. קריגט מען אָבער איינגאַנצן אָדער טיילווייז די מאַכט מיט דער אחריות וואָס דאָס טראָגט מיט זיך, מוז מען זיך אָנהויבן רעכענען מיט רעאַלע פאַקטן, — ווייל דאָס נאָכפאָלגן די פּרימיטיווע געפילן וועט אומפאַרמיידלאַך פירן צו אַ הורבן פון'ם לאַנד, וואָס וועט אויך באַגראָבן די רעגירער.

היטלער וויל אָבער ניט וויסן פון קיין שום אחריות וואָס דער זיג פון זיין פּאַרטיי לייגט אויף אים אַרויף. און אין זיין פּראָגראַם פאַר דער רעגירונג וועלכע ער האָפט מיט דער צייט אָנצופירן צייכנט ער אָן די כאַמעלעקסטע פּלעגער, — ווי די אָפּשאַפונג פון דער רעפּובליק, דאָס אָפּזאָגן זיך פון דייטשלאַנדס אינטערנאַציאָנאַלע אָפּמאַכן און פאַרפליכטונגען, און אַ "שלאַכט־הויז" פאַר אַלע אָנפירער פון דער רעוואָלוציע פון 1918, וואָס האָט פאַרוואַנדלט דייטשלאַנד אין אַ רעפּובליק.

דייטשלאַנד קאָן אַזוי קלאָר זעען, וואָס עס דערוואַרט זי ווען זי זאָל זיך לאָזן פירן פון היטלערן. יעדער פּונקט פון זיין פּראָגראַם מיינט אומפאַרמיידלאַכער הורבן פון דייטשלאַנד, — דורך אינערלאַכער צעפאַלונג און דורך דרויסנדיקן דרוק. די מיליאָנען דייטשן וואָס האָבן אין די לעצטע וואַלן געשטימט פאַר היטלערס פּראָגראַם האָבן אָדער ניט פאַרשטאַנען איר באַדייטונג, אָדער זיי זיינען געווען זיכער, אז היטלער קאָן די מאַכט דערזוייל ניט פאַרכאַפּן און זיי האָבן מיט זייערע שטימען בלויז אויסגעדריקט זייער פּראָטעסט קעגן דער שווערער לאַגע אין וועלכער זיי געפינען זיך.

אָבער אין דייטשלאַנד זיינען דאָ נאָך גענוג מענשן מיט אַ געזונטן פאַרשטאַנד, וואָס פאַרשטייען וואָס פאַר אַ סכנה עס ליגט אין היטלערס פּראָגראַם פאַר זייער לאַנד. זיי וועלן איצט זיין געצוואונגען צו פאַראייניקן זיך, אָפּלייגנדיק אַן אַ זייט זייערע אייגענע פּאָליטישע אונטערשיידן, קעגן דער אַלגעמיינער געפאַר.

אונזערע טאַריפן און אַמעריקע

די נייע געהעכערטע טאַריפן וואָס פּרעמיער בענעט האָט איינגעפירט און וועט נאָך איינפירן, האָבן געטראָפן אַ סך לענדער וואָס האָבן פאַרקויפט סחורה צו קאַנאַדע. אמשווערסטן אָבער האָבן זיי נאַטירלאַך געטראָפן די פאַראייניקטע שטאַטן. פאַר וועלכע קאַנאַדע אין געווען שטענדיק דער בעסטער קונה, און וועלכע האָבן פון אונז געלייזט אַרום אַ מיליאָן דאָלאַר אַ יאָר.

זינט פּרעזידענט הואוועריס אדמיניסטראַציע האָט אויפגעשרויפט די טאַריפן, מיט וועלכע זי האָט געזוכט ראַטעווען דעם פאַרמער און די אַמעריקאַנער אינדוסטריע האָט אַמעריקע געהאַלטן אין איין פאַרלירן איר אויס־לענדישן האַנדל. פאַר די ערשטע זיבן חדשים פון דעם יאָר זיינען אירע עקספּאָרטן געפאַלן אויף 670 מיליאָן דאָלאַר, וואָס עס מיינט, אז ביז צום סוף יאָר וועט די פאַרקלענערונג אין עקספּאָרטן וואַקסן אַמווייניקסטנס ביז אַ מיליאָן דאָלאַר.

דעם גרעסטן פאַרלוסט האָט אַמעריקע געהאַט אינ'ם קאַנאַדער האַנדל, און דאָס ערגסטע דאַרף ערשט קומען איצט, מיט'ן איינפיר פון פּרעמיער בע־נעטס נייע טאַריפן. נו, נאַטירלאַך, איז מען אין אונזער שכנות/דיקער מדינה שטאַרק ניט צופרידן מיט אונזערע טאַריפן. כאַטש מען איז "מצדיק הדין" און מען אנערקענט, אז מען האָט כשר פאַרדינט אַזאַ באַהאַנדלונג מצד קאַ־נאַדע . . .

וואָס איז שייך אונז, זיינען מיר זיכער ניט מחוייב צו נעמען זיך צום הארצן דאָס וואָס אונזער שכנה וועט שווער ליידן פון אונזערע טאַריפן. מיר דאַרפן זיך דאָך ניט רעכענען מיט אירע אינטערעסן מער, ווי זי האָט זיך גערעכנט מיט אונזערע, ווען זי האָט ביי זיך איינגעפירט טאַריפן געשילט קעגן אונז. איר בעסטן קונה.

אָבער אונז אליין וועט מסתמא ניט זיין צום הארצן, ווען אַנדערע לענדער, וואָס האָבן ביז איצט צו אונז פאַרקויפט סחורה, וועלן איצט, אז מיר פאַרמאַכן די טירן פאַר זיי, אויפהערן קויפן אויך ביי אונז.

דער טאַריף איז אַ שטעקן מיט צוויי עקן, און יעדערער האָט אפנס זייער ליב דעם עק פון'ם שטעקן, מיט וועלכן מען שלאָגט דעם צווייטן. ענטפערט דער צווייטער מיט דער אַנדער זייט פון'ם שטעקן, וועל מען דאָס זייער ניט ליידן . . .

אויך טשעכאָסלאָוואַקיע!

פון אַלע לענדער פון מיטל און מזרח אייראָפּע איז טשעכאָסלאָוואַקיע געווען דאָס איינציקע, וואָס איז ביז איצט געווען ריין פון דער אַנטיסעמי־טישער מכה. אפשר איז דאָס געווען דערפאַר, וואָס דאָס לאַנד האָט זיך גאַנץ גוט איינגעאַרדנט עקאָנאָמיש נאָך דער מלחמה, און אפשר האָט איין זאַך גורם געווען די צווייטע.

דאָס ביסל אַנטיסעמיטיזם וואָס איז נאָך געווען אין טשעכאָסלאָוואַ־קיע, איז געווען די זאַך פון די דייטשן וואָס וואוינען אין לאַנד. די טשעכאָ־סלאָוואַקן אָבער, וואָס האָבן ניט באַזונדערס ליב זייערע אַמאָליקע הערשער, כאָטש זיי האָבן זיי געגעבן אַלע מינדערהייט רעכט, האָבן זיך אויך גע־האַלטן גאַנץ פריי פון זייער אַנטיסעמיטיזם.

אָבער אויך אין טשעכאָסלאָוואַקיע האָט עס ניט אויסגעהאַלטן. אפשר צוליב דעם אַלגעמיינעם קריזיס, און אפשר אונטער'ן איינפלוס פון דער אינ־טענסיוו נאַציאָנאַליסטישער שטימונג אין די שכנות/דיקע לענדער, האָבן אויך די טשעכאָסלאָוואַקן אָנגעהויבן נאָכפאָלגן דעם ביישפּיל פון די רומע־נער און פּאָליאַקן . . .

די טעג זיינען דאָרטן אויסגעבראָכן אומרוען אין פּראָטעסט קעגן דייטשע קלאַנג פילמס. דער המון איז באַפאַלן די טעאַטערס וואָס האָבן אויפגעפירט אַזעלכע פילמס און האָבן זיי געמאַכט אַ חורבן, און — אידישע טעאַטערס זיינען געווען די ערשטע צו ליידן, און דער טשעכאָסלאָ־וואַקישער המון האָט דערביי געשריען "נידער מיט די אידן".

דאָס וואָס די דייטשן האָבן דאָ געליטן צוזאַמען מיט די אידן און האָבן אפשר פאַרזוכט זייער אייגענע מעדיצין איז אַ טרייסט, אָבער גאָר אַ קליינע . . .

אגב מוזן מיר אנערקענען, אז די טשעכאָסלאָוואַקישע אידן פאַרדינען טיילווייז דאָס צונויפפאָרן זיי מיט די דייטשן. די רעגירונג האָט די אידן געגעבן אַ קולטורעלע אַוטאָנאָמיע, אָבער, אנשטאָט צו באַנוצן זיך מיט איר און אָנגעמען די אידישע שפּראַך, האָבן די מייסטע אידן אויסגעקליבן צו גיין מיט די דייטשן און באַנוצן זיך מיט דער דייטשער שפּראַך. די אַנ־טריסונג פון די טשעכאָסלאָוואַקן קעגן די אידן איז אין דעם פּונקט, מוזן מיר אנערקענען, ליידער אַ באַרעכטיקטע.

דער אידישער ביכער־מאַרק אין ארץ־ישראל

(פון אונזער ארץ־ישראל מיטאַרבעטער)

ש. ערנסט

דאָס לעצטע יאָר האָט אונז געגעבן אייניקע נייע העברייאישע ביכער, וואָס באַשעפטיקן זיך מיט דער פאַרשונג פון ארץ־ישראל, ווי "גיאָגראַפיע של ארץ־יש־ראל" פון י. פּרס, "שאר ישוב" פון בן־צבי און דער זאַמלבוך "ירושלים" צום אַנדענקן פון א. מ. לונץ. איצט איז צו זיי צוגעקומען נאָך איינער — דאָס בוך "הארץ" פון דעם באַקאַנטן פּאָלעמיס־טער געאָגראַף דר. א. י. בראַוווער, וואָס זיין ציל איז צו פאַשפּריטן דאָס לאַנד קענטעניש צווישן אונז אידן.

אין אַלע שפּראַכן פון די קולטור־פעל־קער, דערהויפּט די ענגלישע און דייטשע ליטעראַטור, זיינען זייער רייך מיט דער פאַרשונגס־ליטעראַטור איבער א"י. אָבער דער גרעסטער טייל ביכער, וואָס זיינען אין די שפּראַכן אָנגעשריבן געווארן וועגן פאַלעסטינע, זיינען פאַרפאַסט גע־ווארן פון פרעמדע, וואָס האָבן געוואָלט פאַרשטיין דעם תנ"ך און זיך באַקאַנענען מיט די אַלטערטימער פון לאַנד. און לעצטנס אויך, צוליב פּאָליטישע און עקאָנאָמישע צילן, ביכער וועגן דער געאָ־גראַפיע פון לאַנד זיינען דורך אידן אָנ־געשריבן געווארן זייער ווייניק. און דע־ריבער דאַרפן מיר באַגריסן דעם נייעם בוך פון דר. בראַוווער, וואָס דאָס איז געקומען אויסצופילן דעם דאָזיקן קאַנטיקן חסרון. ווארום סוף כל סוף פאַר אונז, אידישע לעזער, איז דאָס לאַנד קענטעניש ניט נאָר בלויז וועגן אונזער היימלאַנד, נאָר אויך דאָס וויסן און בעסער פאַר־שטיין אונזער געשיכטע. דאָס באַקאַנט־שאַפט מיט'ן לאַנד קאָן ביי אונזער יוגנט אַרויסרופן ניט נאָר אַ טיפע ליבשאַפט צו איר, נאָר אויך מער ליבע צום פאָלק, וואָס האָט אין זיין לאַנד געשאַפן. אָט דעם אייניקן געיסט, פון וועלכן ער האָט געשעפּט זיין עקזיסטענץ אין דער פרעמד און וואָס האָט אויך אַנדערע פעלקער באַ־איינפלוסט.

דאָס נייע בוך פון בראַוווער'ן איז אַ סך־וויכטיקער פאַר פרעם בוך אין אַ סך הילזיכטן. דאָ ווערט אונז געגעבן אַ פולע שיילדערונג פון דער פיזיקאַלער און ביי־אָלאָגישער געאָגראַפיע און עטנאָגראַפיע פון לאַנד. דער מחבר קאָנצענטרירט זיך אויף אַ גאַנץ קורצער צייט מיט קריס־טאַליזירטער פאָרם בריינגט ער אונז די לעצטע וויסנשאַפטלאַכע אויספירונגען פון גאַנץ ערנסטע פאָרשונגען. און אויף דעם זעלבן אופן פלעגט דער מחבר אויסגיין ידי־עות פון אַנדערע געביטן, וואָס האָבן אַ־ נאָר א שייכות, כדי קלאָר צו מאַכן דעם גע־געבענעם ענין. ניט קוקנדיק אויף דער פיקפאַרביקייט פון די פאַרשיידענע ענ־נים, שטרעבט דער מחבר צו זיין אויס־שעפּנד אין יעדער זאַך באַזונדער. איר לייענט די קאַפּיטלען וועגן די פעלקער, שפּראַכן און רעליגיעס, וואָס געפינען זיך אין לאַנד — און איר געפינט פאַר זיך אַלע פאַרשיידענע ראַסן־טיפּן באַשריבן, מיט אַלע קליניקייטן. אָבער איר גייט דורך דעם טייל, וואָס פאַרנעמט זיך מיט לאַנדווירטשאַפט — און איר געפינט דאָ דערקלערט די אַלע סבות, וואָס האָבן אין משך פון דורות חרוב געמאַכט דעם דאָ־זיקן געביט.

לייענענדיק דאָס בוך אַנטפּלעקט זיך, אגב, פאַר אייך די טרויעריקע לאַגע, אין וועלכער ס'געפינט זיך דער ארץ־ישראל'־דיקער פויער, דער פעלאַך. די מאַחמערא־נישע אָרדענונג האָט איבערגעגעבן די ערד דעם עפענדיק און די פויערים האָבן זיך געגעבן נאָר די פאַראַבקעס, וואָס באַאַרבעטן דאָס לאַנד, אָבער וואָס האָבן קיינע רעכט ניט אויף איר. אין ניט קו־קענדיק אויף דעם, וואָס דער פעלאַך איז ניט דער באַלעבאָס אויף זיין ערד, איז פאַראַן נאָך אַ שטרויכלונג, וואָס שטערט זיין פּאַרנעסן. דאָס איז דער שותפות'דיקער ערד באַזיץ אין דעם גרעס־טען טייל מאַחמעדאַנישע דערפער. עס פעלט די זיכערקייט און אייגענעם פאַר־מעגן, און די פאַדערונג פון דעם ערד באַזיצער (די רעגירונג אָדער דער עפענ־די), אז די ערד זאָל אַריינבריינגען דעם געהעריקן שטייער, האָט געבראַכט דערצו, אז די ערד איז איבערגעגעבן געווארן ניט צו קיין יחידים, נאָר צו די גאַנצע דער־פער, און אַזוי אַרום האָט מען פאַרדיר־בערט דעם שטייער. דער פויער האָט דע־ריבער קיין שום אינטערעס ניט אויסצו־בעסערן זיין שטיק לאַנד, ווייל אין אַ קור־צער צייט אַרום וועט דאָס דאָר סיי ווי סיי איבערגעגעבן ווערן צו אַנדערע הענט. אַ סך האָט געשאַדט דעם פויער אויך דער שטייער, וואָס וואָס ווערט אָנגערופן "עושר". די בריטישע רעגירונג האָט גע־ענדערט דעם שטייער און האָט דאָס אי־בערגעגעבן, אז אירע באַאַמטע זאָלן דאָס איינכאַפּן. אָבער דער שטייער'ליגט נאָך אַלץ ווי אַ שווערע יאָך אויף יעדן קאַלאַ־ניסט אין פּאַלעסטינע און ווי מען רעדט, רעכנט מען אין די דערגירונגס קרייזן גע־נויער צו באַטראַכטן די פראַגע און איצ־נאַנצן מבטל מאַכן דעם דאָזיקן שטייער.

דאָס בוך "הארץ" איז אַ גרויסער אור־צר פון ארץ־ישראל קענטעניש־שאַפט. אויך די אויסערלאַכע זייט פון בוך באַפרידיקט איינגאַנצן. דער פאַרלאַג "דביר" האָט ניט געקאַרגט קיין מי און קיינע הצואות און האָט צוגעגעבן דעם בוך אַ סך בילדער.

און די ביבליאָגראַפיע, וואָס ווערט גע־בראַכט צום סוף פון בוך — הגם עס פעלן דאָ איינציקע ביכער, וואָס זיינען דערשיינען אין אידיש, ווי דאָס בוך "ארץ־ישראל" פון בן־צבי און בן־גוריון און פּעטרושקעס בוך, וואָס איז דערשינען אין וואַרשע — שטייט אויף דער געהעריקער הויך און איז אַנגעשריבן מיט פיל פאַרשטענדעניש — אין איינשאַפט, וואָס באַצייכנט בכלל דאָס דאָזיקע בוך.

אַנטיסעמיטיזם אָדער פאַרצווייפלונג?

(דורך דער אידישער טעלעגראַפן אַגענטור)

פון י. פאַרסקי

די וועלט שטוינט איצט און וואונדערט דורך דער אידישער טעלעגראַפן אַגענטור שעעניש אין דייטשלאַנד, איבער נאַכט זיי־נען די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטן, וואָס זיי־נען געווען פאַרהעלטניסמעסיק אַ קליינע פּאַרטיי, מיט אַ גרופּע פון בלויז 12 דע־פּוטאַטן אין פּאַרלאַמענט, אויסגעוואַקסן צו דער צווייטער גרעסטער פּאַרטיי אין לאַנד, צוואַמענברייגענדיק איבער זעקס מיליאָן ווייליער אין אַריינפירנדיק אין פּאַרלאַמענט 107 דעפּוטאַטן. וואָלט דער דאָזיקער רויזיקער פּאָליטישער זיג דער־גרייכט געוואָרן פון די אַנדערע פּאַרלאַ־מענטאַרישע פּאַרטייען דאָן וואָלט די וועלט דערפון אפשר ניט אַזוי אויפגע־רודערט געווארן. די איבעראַשונג איז אָבער גרויס הויפּטזאַכלאַך צוליב דעם, וואָס די זיגרייכע גרופּע שטעלט מיט זיך פאַר כמעט אַ נייע גרויסע פּאַרטיי אין דייטשלאַנד: אַ פּאַרטיי מיט נייע ביז איצט ניט אָנגעוועندעטע קאַמפּס מעטאָ־דען; אַ פּאַרטיי וואָס האָט אַ נעגאַטיווע באַציאונג צו אַלע דעמאָקראַטישע און אַנאַרכאָמעטאַרישע אינסטיטוציעס.

אָבער בעת די אַלגעמיינע פּאָליטישע וועלט (מיט'ן אויסנאַם פון די אינטאַליגע־נטשע) האָט אויפגענומען דעם זיג פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטן, וואָס זיי־נען געווען פאַרהעלטניסמעסיק אַ קליינע פּאַרטיי, מיט אַ גרופּע פון בלויז 12 דע־פּוטאַטן אין פּאַרלאַמענט, אויסגעוואַקסן צו דער צווייטער גרעסטער פּאַרטיי אין לאַנד, צוואַמענברייגענדיק איבער זעקס מיליאָן ווייליער אין אַריינפירנדיק אין פּאַרלאַמענט 107 דעפּוטאַטן. וואָלט דער דאָזיקער רויזיקער פּאָליטישער זיג דער־גרייכט געוואָרן פון די אַנדערע פּאַרלאַ־מענטאַרישע פּאַרטייען דאָן וואָלט די וועלט דערפון אפשר ניט אַזוי אויפגע־רודערט געווארן. די איבעראַשונג איז אָבער גרויס הויפּטזאַכלאַך צוליב דעם, וואָס די זיגרייכע גרופּע שטעלט מיט זיך פאַר כמעט אַ נייע גרויסע פּאַרטיי אין דייטשלאַנד: אַ פּאַרטיי מיט נייע ביז איצט ניט אָנגעוועندעטע קאַמפּס מעטאָ־דען; אַ פּאַרטיי וואָס האָט אַ נעגאַטיווע באַציאונג צו אַלע דעמאָקראַטישע און אַנאַרכאָמעטאַרישע אינסטיטוציעס.

אָבער בעת די אַלגעמיינע פּאָליטישע וועלט (מיט'ן אויסנאַם פון די אינטאַליגע־נטשע) האָט אויפגענומען דעם זיג פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטן, וואָס זיי־נען געווען פאַרהעלטניסמעסיק אַ קליינע פּאַרטיי, מיט אַ גרופּע פון בלויז 12 דע־פּוטאַטן אין פּאַרלאַמענט, אויסגעוואַקסן צו דער צווייטער גרעסטער פּאַרטיי אין לאַנד, צוואַמענברייגענדיק איבער זעקס מיליאָן ווייליער אין אַריינפירנדיק אין פּאַרלאַמענט

דאס קינד פון זינד

די געפאלנסטע מענשן און די העכסטע איידעלע געפילן ווערן ארויסגעבראכט אין דעם דאזיגע מערקווירדיגן און הענסטע שפאנענדן ראמאן.

פון א. ד.

(פארטזעצונג)

— מיס ראזענשטיין האט א ווייל געשווינגן. עס האט אויסגעזעען אז זי קעמפט נאך אלץ מיט זיך, ראן האט זי געזאגט שטיל:

— נו, זאל זיין אזוי, אויב עס קאן אנדערש ניט זיין. — טא הערט זיך איין, איך וועל זיין מיט אייך אפן.

— איך וויל אייך זאגן מר. הייל־בורן, אז איינגנטלאך האט איר מיך אינ־נאנצן ניט פארשטאנען. איך האב ניט געמיינט אז איך וויל ניט דייראט מיט אייך אדער אז איך וויל איבערהויפט ניט הייראט. איך בין צופרידן תחונה צו האָ־בען, אבער נאר ווען דער מאן, וועלכער געפעלט מיר וועט איינגיין אויף מיינע באדינגונגען:

זי האט אים באטראכט מיט א טרוי־ערוקן שמייכל.

— איר זייט צופיל זיכער אין, מר. הייל־בורן, — האט זי געזאגט, — אבער איר זעט, איך בין בעסער פון אייך. איך האט מיך געהאלטן ביי א ווארט פון וועלכן איר האט מיך ניט געוואלט אפ־לאזן, און איך גיב אייך צוריק אייער ווארט נאך איידער איר בעט עס מיר צו טאן. איר זאגט, אז איר נעמט אן מיין דיינונג איז? איך ווייס ניט וואס זיין, איך גיב אייך צוריק אייער ווארט, איר מוזט באדינגונג פריער הערן.

— איר ווילט וויסן וואס מיין באָ־דינגונג איז? איר ווייס ניט וואס איר וועט דיינקען ווענן מיר, ווען איר וועט עס הערן, אבער איינס קאן איך אייך זאגן, אז וואס איך זאג איז מיין פעסטע איבערצייגונג און דערביי וועל איך בלייבן בען.

— איר זאגט, אז איר ליבט מיך און אז איר ווילט מיט מיר הייראטן, גוט, איך בין צופרידן צו פארבינדן מיין שיק־זאל מיט אייערן, איך וועל מיט אייך חתו־נה האבן און איך וועל אייך זיין א גו־טער קאמעראד, א געטרייער לעבנס באָ־גלייטער, איכ'ל טראגן אייער נאמען, זיין אייער פרוי, אבער איך וויל אייך ניט זיין קיין ווייב.

— און דאס איז מיין באדינגונג, מיין מאן! דארף מיך נאך דער חתונה ניט באָ־ירן!

דער יונגערמאן איז געבליבן ווי פאר־שטייערט און ער האט א לאנגע צייט געקוקט אויף איר שטום מיט ווייט אויס־גערייסענע אויגן.

— איך פארשטיי אייך ניט, — האט ער ענדלאך קוים ארויסגעשטאמלט, — ווי קומט איר צו אזעלכע געדאנקען?

— איך האב דאס אייך געזאגט פרי־ער, אז איר וועט מיך ניט פארשטיין, — האט מיס ראזענשטיין געענטפערט געלאסן, — אדער וואונדערט אייך וואס מיין מיינונג איז? איר א וואונדערבארער מיינונג, וואס מען האט נאך ניט גע־הערט פון קיין פרוי, — האט מייקל הייל־בורן באמערקט.

פיעלע גוטע וועגען ווי צו עסען אלל־ברען

באזייטיגען פארשטאפונג און שאפען אייזען אין בלוט

עס זיינען דא פיעלע פארשיעדענע וועגען ווי אזוי מען קען עסען קעללאגג'ס אלל־ברען און הנאה האבען. ווי אזוי איהר זאלט עס ניט עסען, אלל־ברען איז באזיטיגט גאראנטירט צו באזייטיגען צוים־ווייליג און צוריקקהרענדע פארשטאָ־פונג, אדער איהר קרוגם אויער געלט צוריק!

פיעלע מענשען עסען קעללאגג'ס אלל־ברען אלס א סוריעל. עס איז געשמאק מיט מילך אדער קרעם. אן אנדער וועג איז צו געכרויכען עס אין סופס און סאָ־לאדס. עס איז זעהר געשמאק ווען מען ווייקט עס איין אין פרוכט זאפט. עס איז געשמאק מיט אלערליי שפייזען און איז געזונט.

קעללאגג'ס אלל־ברען באזייטיגט נים נאר פארשטאפונג, נאר עס שאפט אויך אייז זען פאר'ן בלוט. מיט מילך אדער פרוכט־זאפט ברייגנט עס דעם דייעט וויכטיגע וויי־טאמינס. פאר רעדוציירענדע דייעטס זאלט איהר עסען אלל־ברען. עס העלפט פאר־מיידען פארשטאפונג און בלוטלאזיגקייט.

באשטעלט א פעקעדזש קעללאגג'ס אלל־ברען. עס וועט אייך געפעלען די פארבע־טערונג אין טעם און פארם. אייער גראָ־סער האט עס אין רויטען־און־גרינעם פע־קעדזש. געמאכט פון קעללאגג און לאנ־דאן, אנטאריא. קעללאגג'ס אלל־ברען איז אבסאָלוט כשר אונטער דער השגחה פון אגודת הרבנים פון טאראנטאָ.

Kellogg's
ALL-BRAN
אויסגעבעסערט אין אינהאלט און טעם

דאס איז דערפאר ווייל די מענער האָ־בען זיך קיינמאל ניט געקימערט צו הערן די מיינונג פון די פרויען אויבער דעם פארהייראטן לעבן, — האט מיס ראזענשטיין געענטפערט שארף, — די מענער ווילן ארויפצווינגען אויף די פרוי־ען זייערע אנשויאונגען ווענן דער הייר־אט און זיי מעסטן די ליבע נאך זייער איינגענער מאס.

— און מיר עקלט אבער דער מאן אין זיין ליבע, און איך פיל צום פאראאכ־טונג.

— אהא, — האט דער יונגערמאן גע־זאגט מיט א געצוואונגענעם געלעכטער, — איר קאנקורירט מיט די פרויען שונ־אים, נאר אנשטאט וואס יענע האסן די פרויען האסט איר די מענער.

— איך האס ניט די מענער, איך בין ניט קיין מענער שונא, — האט זי גע־ענטפערט ערנסט, — א סימן האט איר אז איך אנטזאג זיך ניט פון צו הייראטן, און איך האב אייך אפן דערקלערט מיין ליבע. אין קענטנייס, איך שעץ דעם מאן פאר זיין ענערגיע און פאר זיין מוט; איך ליב אים אלס אויפבויער און אפילו אלס צושטערער, און ער שטייט הויך אין מיי־נע אויגן אלס קעמפער, און אפילו ווען ער פארלירט זיין קאמף; דאך ווען דער זעלבער ענערגישער, מוטיקער און שטאל־צער מאן ווערט צעשמאלצן ווי וואקס ווענען אויגן ווערן אים שפיציק און זיין פנים ווערט אנגעצונדן פאר דעם נאקעטן לייב פון א פרוי, ווען ער פארלירט דעם ענען און ער ווערט ווי פאר'שיכור'ט אין זיין שטורמדיקן באגער נאך פרויען־פלייש ראן פארלאכט איך אים, ער עקלט מיר אפ דאן.

— און איך וויל ניט פארלירן די אכ־טונג צו מיין מאן. איך וויל אים ניט זע־ען אזוי נארישי, אזוי הילפלאָז, און אזוי לע כערלאך, ווי א מאן זעט אויס, ווען עס קומט אין אים אויף די ליידנשאפט צו נעמען א פרוי אין זיין אומארמונג. איך וויל א מיין מאן זאל אימער זיין ניב־טער, רואיק און ערנסט.

און דערפאר איז מיין הויפט באדינ־גונג צו דעם מאן, וועלכער וויל מיט מיר הייראטן, אז ער זאל מיך ניט בארירן נאך דער חתונה אזוי ווי פאר דער חתו־נה. מיין מאן דארף ניט האבן קיין רעכט אויף מיין קערפער.

זי האט אראפגעלאזן די אויגן צו דער ערד, אזוי ווי זי וואלט זיך געשעמט פאר אירע איינענע ווערטער.

היימאן און העסטרין

באריסטערס, סאליסיטארס און א. וו.
216 — מעקאינטייר בלאק — 216
טעלעפאן 21 627
מר. העסטרינס וואוינונג:
56 סט. דזשאנס עוו. טעל. 53 133

שינבין, מאראזניק און ראבלין

Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באריסטערס, סאליסיטארס, נאטאריוס
Office: 207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאן 21 345—6

טשערניאק, קאפשטיין און ספיוואק

Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאן 24 591 און 24 666

א. ע. קאנטאר

אדוואקאט און נאטארי
A. E. CANTOR
אפיס: 210 נאטר דיים עוועניו
טעלעפאן 89 223
רעזידענס:
103 בענערמאן עוועניו, טעל. 51 353

ח. שולמאן.

אדוואקאט און נאטארי
געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט
שולמאן און ניטיקמאן
213 קאנפעדעריישאן לייף בילדינג
457 מיין סטריט, אנטקעגן סיטי האל
טעלעפאן 88 462

Doctors' Directory דאקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	דר. ס. דזש. בערמאק, 834 מיין סטריט אפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	דר. דזש. ברענער, 367 סעלקירק עוועניו אפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. H. D. ISAACS & DR. J. BRENER
26 947	53 422	דר. א. גוטמאן, 5—304 עוועניו בלאק 265 פארטעדזש עוועניו אפיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אפּאינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	דר. ס. דזשאוויש, 404 באיר בלדג. שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אפּאינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	דר. ה. הערשפילד, 576 מיין סט. קאר. אלעקסאנדער עוו. אפיס שטונדן 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	דר. ב. א. וויקטאר, קאר. סעלקירק און סאלמער (איבער דער באנק) אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
58 720	52 278	דר. א. מאיס, סט. דזשאנס בלאק, פרינטשארד און מיין אפיס שטונדן פון 2—4.30 און 7—9 DR. A. MOYSE
	52 376	דר. דזשא. כי. מעקטעוויש, שטונדן 2—5 און 7—9 פרויען און קינדער קראנקהייטן 500 קאלערדזש עוועניו, רעז. 504 קאלערדזש עוועניו. DR. GEO. B. McTAVISH
53 181	53 181	דר. י. פערלמאן, 291 באראוס עוועניו, קאר. טשארלס אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	דר. ס. קאברינסקי, סוויט 2 קראסס בלאק (מיין און דאפערין עוועניו.) אפיס שטונדן פון 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	דר. מעקס ריידי (עקס רעי) 283 פארטעדזש, קאר. סטיס (100 מאראנטא דזשעג. פראספט בלדג.), לענג איסטאנד שטונדן: פון 2—6 אוונטס און ביי אפּאינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	דר. סעם ראדין, ראיאל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפיס שטונדן פון 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	דר. א. ל. שובין, אפיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אף קאמערס בלדג., מיין און אלעקסאנדער רעזידענס: 375 מעקדאי עוועניו. DR. A. L. SHUBIN
28 281	51 848	דר. י. ה. בעקמאן, 800 באיר בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאָף, 2-830 סאמערסעט בלאק DR. D. M. GENOFF
88 013	53 320	דר. ה. מעדאוי, 332 מאניטאבא עוו. 3—5; 11—12 904 באיר בלדג. DR. H. MEDOVY

Dentists Directory דענטיסטען

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סט. קאר. סעלקירק DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		דר. מ. א. ברענמאן, סוויט 1 סט. דזשאנס בלק., 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
86 115		דר. ס. אי. גרינבערג, 414 באיר בילדינג. DR. S. E. GREENBERG.
52 744	39 829	דר. א. גארדנער, 409 סעלקירק עוועניו, קאר. סאלטער. (איבער דער ראיאל באנק) DR. A. GARDNER
56 056		דר. ס. טשורטשיל, סוויט 1, טריק בלאק, 972 מיין סטריט. DR. S. H. CHURCHILL

מזל טוב

צו די

חתנים און כלה'ס

פון היינטיקן מאנאט

מיר האָפן אז איר וועט זיין זייער גליקלאך

קאָנען מיר אייך איינלאדן צו פרובירן רעד ראָז טיי?

רעד ראָז גרין לייבל טיי — רעד ראָז ארענדזש פּיקאָו טיי

רעד ראָז טיי

איז "גוטער טיי"

(פארטזעצונג סומט)

— אבער ווי איז דאס מעגלאך, מיס ראזענשטיין, — האט דער פארליבטער אונגערמאן אויסגערופן לוידנשאפטלאך, ווי קאנט איר פארערן פון די מענשן עס־וואס וואס איז קענן דער נאטור? עס־וואס וואס איז אוממעגלאך? וואס איז דאס לעבן אן ליבע? און וואס רייצט דעם מאן אין דער פרוי, אויב ניט איר ווירקלאכקייט, און איבערהויפט טרייבט איר די זאך צופיל אריבער.

מיס ראזענשטיין האט זיך פאנאנדער געלאכט.

— א מאן קאנטראלירט זיך אין זיין ליבע? ! — האט זי אויסגערופן — אט וועל איך אייך הערציילן א געשיכטע פון אזא מאן:

— אין מיין קאריערע אלס משאריטי אונטערזוכער האב איך זיך באקאנט מיט א יונגער פרוי, וועלכע האט פאר מיר געוויינט מיט ביטערע טרערן, זי האט מאר פארטרויט אז איר פאמיליען לעבן אין אומערטרעגלאך. איר מאן פארוואנ־דעלט זיך אין א קאניבאל ווען אים קומט אויף די ליבע, ער בייסט איר, קנייפּט איר, רייסט איר יערן גליד, און ער איז הונגעריק נאך איר פלייש. און ער איז דוקא זייער באנאבט אין דער ביזנעס־וועלט, און ער איז אויף פראמינענט אין דער געזעלשאפט. זי האט מיר געצייגט וואונדן אויף איר קערפּער פון זיין שטר־רעמדיקער לוידנשאפט. ענדלאך האט זי עס שוין מער ניט געקאנט אריבערטראגן און זי האט אים פאר זיין צו הייסער ליי־בע פארקלאגט אין קאדט און זי האט גע־פאדערט א גט, נאר אין קאדט האט מען פארשטיקט די אורזאכע פון דעם סקאנ־דאל.

— איך וויל ניט זאגן אז אלע מענער זיינען אזעלכע קאניבאלן, אבער איך וויל אייך זאגן, אז א סך זיינען די שטילע טראגעדיעס אין די פאמיליען לעבנס נאר דערפאר וויל איך די מענער דיינקען, אז די קערפערס פון זייערע פרויען זיינען דאס איינגנטום פון זיי, די מענער אליין.

— פונדעסטוועגן זיינען דאך די מער־סטע פרויען צופרידן אין זייער פאמיליען לעבן, אין אין דער ליבע פון זייערע מע־נער, — האט מייקל הייל־בורן ווייטער גע־זאגט.

— פיליכט, — האט מיס ראזענשטיין גערעדט אזוי ווי צו זיך, — מיר אבער עקלט אָפּ די דאזיקע ליבע, און איך וועל קיינמאל ניט הייראטן אז מיין מאן זאל האפן אויף מיין קערפער.

— אבער ווי וועט אהינקומען די הייר־ליקע פליכט פון דער פרוי צו ברייגנגען קינדער אויף דער וועלט, אויב אלע זאלן האבן אייער אייער קאפריזן? דער מענש אליין איז דאך אויך א טייל פון דער נא־טור און זיין פארשטאנד איז א טייל פון אים, און אויב ער האנדלט ווי זיין פאר־שטאנד דיקטירט אים, הייסט עס, אז ער האנדלט יא ווי די נאטור וויל.

דער יונגערמאן האט זיך פארטראכט. די באדינגונג וואס די געליבטע מיידל האט אים געשטעלט איז אים פארגעקומען אזוי משונה'דיק ווייל, דאס ער האט ניט גע־וואוסט וואס צו דיינקען ווענן דעם. ער האט איינפאך ניט געקאנט באגרייפן ווי אזוי א יונגע פרוי קאן זיך אפּזאגן פון דעם פארגעניגן פון ליבע, וואס דאס פארהייראטע לעבן באט אז.

ער האט די דאזיקע מיידל געליבט ער־לאך און אויפריכטיק. ער האט איר גע־ליבט פאר אירע גוטע אייגנשאפטן, אבער ווען ער האט זיך ערלאך געשטעלט די פארגע, אויב ער וועט קאנען דורכפירן איר באדינגונג, האט ער זיך געמוזט גור־דה זיין, אז ניט. ער האט געפילט, אז וואוינען צוזאמען מיט דער געליבטער פרוי, פארבונדן אלס מאן און ווייב, און דאך בלייבן צו איר פרעמד, דאס וועט ניט ער, און ניט קיין אנדער מאן אין דער וועלט ניט קאנען באווייזן.

און וואס לייגנער ער האט נעטראכט אלץ מער האט ער זיך איבערצייגט אין דער אוממעגלאכקייט אנצונעמען איר משונה"דיק באדינגונג, אויב ער וויל נאר בלייבן ערלאך צו זיך אליין. און נאך מער, ער האט פעסט געגלויבט, אז זי אליין וועט עס אויך ניט אויסהאלטן.

ער איז געווען זיכער, אז איר פאדע־רונג איז א מין קאפריז פון א מענשן וואס פירט אן איינזאמן לעבן און פאר־לירט זיין אינטערעס אין דער וועלט און אין אירע פארגעניגנס. נאך דער חתונה, איז ער געווען איבערצייגט, וואונדערדיק אונטער איין דאך מיט דעם געליבטן מאן, וועט זי אויך זיין א פרוי ווי אלע פרויען, און זי וועט אויף וועלן געניסן די שטילע פארגעניגנס פון דעם פארהייר־אטן לעבן.

און אויב די נאנצע זאך איז ניט ערנסט, און זי וועט נאך דער חתונה פילן אנדערש, טא וועט ער דאך ניט בלייב־בען קיין לייגנער, אויב ער וועט איצט אנגעמען איר באדינגונג אויף וועלכער זי אליין וועט שפעטער חרטה האבן.

ער האט אויפגעהויבן צו איר די אור־גען. זי איז געווען פארטרויט און זי האט געקוקט צו דעם שמאלן פאס חימל אזוי פיל וויפיל מען קאן זעען אין דער איינגער נאסוי סטריט.

— איך נעם אן אייער באדינגונג, מיס ראזענשטיין, האט ער אויסגערופן און זיין שטימע האט געציטערט, — איך וועל אייך פירן נאך אונזער הויז אלס מיין פרוי.

— אלס אייער פרוי, אבער ניט אלס אייער ווייב, — האט זי שטיל באמערקט, אויסשטרעקנדיק צו אים איר האנט אויף וועלכער ער האט אפּגעפערט א הייסן קוש.

קאפיטל 10

דער פעטער יאנקל איז געגאנגען דורך דער גאס אויף מעדיסאן סקווער פאר־טראכט מיט א זיסן שמייכל אויף זיינע ענלאכע אויגען.

— אבער ווי איז דאס מעגלאך, מיס ראזענשטיין, — האט דער פארליבטער אונגערמאן אויסגערופן לוידנשאפטלאך, ווי קאנט איר פארערן פון די מענשן עס־וואס וואס איז קענן דער נאטור? עס־וואס וואס איז אוממעגלאך? וואס איז דאס לעבן אן ליבע? און וואס רייצט דעם מאן אין דער פרוי, אויב ניט איר ווירקלאכקייט, און איבערהויפט טרייבט איר די זאך צופיל אריבער.

מיס ראזענשטיין האט זיך פאנאנדער געלאכט.

— א מאן קאנטראלירט זיך אין זיין ליבע? ! — האט זי אויסגערופן — אט וועל איך אייך הערציילן א געשיכטע פון אזא מאן:

— אין מיין קאריערע אלס משאריטי אונטערזוכער האב איך זיך באקאנט מיט א יונגער פרוי, וועלכע האט פאר מיר געוויינט מיט ביטערע טרערן, זי האט מאר פארטרויט אז איר פאמיליען לעבן אין אומערטרעגלאך. איר מאן פארוואנ־דעלט זיך אין א קאניבאל ווען אים קומט אויף די ליבע, ער בייסט איר, קנייפּט איר, רייסט איר יערן גליד, און ער איז הונגעריק נאך איר פלייש. און ער איז דוקא זייער באנאבט אין דער ביזנעס־וועלט, און ער איז אויף פראמינענט אין דער געזעלשאפט. זי האט מיר געצייגט וואונדן אויף איר קערפּער פון זיין שטר־רעמדיקער לוידנשאפט. ענדלאך האט זי עס שוין מער ניט געקאנט אריבערטראגן און זי האט אים פאר זיין צו הייסער ליי־בע פארקלאגט אין קאדט און זי האט גע־פאדערט א גט, נאר אין קאדט האט מען פארשטיקט די אורזאכע פון דעם סקאנ־דאל.

— איך וויל ניט זאגן אז אלע מענער זיינען אזעלכע קאניבאלן, אבער איך וויל אייך זאגן, אז א סך זיינען די שטילע טראגעדיעס אין די פאמיליען לעבנס נאר דערפאר וויל איך די מענער דיינקען, אז די קערפערס פון זייערע פרויען זיינען דאס איינגנטום פון זיי, די מענער אליין.

— פונדעסטוועגן זיינען דאך די מער־סטע פרויען צופרידן אין זייער פאמיליען לעבן, אין אין דער ליבע פון זייערע מע־נער, — האט מייקל הייל־בורן ווייטער גע־זאגט.

— פיליכט, — האט מיס ראזענשטיין גערעדט אזוי ווי צו זיך, — מיר אבער עקלט אָפּ די דאזיקע ליבע, און איך וועל קיינמאל ניט הייראטן אז מיין מאן זאל האפן אויף מיין קערפער.

— אבער ווי וועט אהינקומען די הייר־ליקע פליכט פון דער פרוי צו ברייגנגען קינדער אויף דער וועלט, אויב אלע זאלן האבן אייער אייער קאפריזן? דער מענש אליין איז דאך אויך א טייל פון דער נא־טור און זיין פארשטאנד איז א טייל פון אים, און אויב ער האנדלט ווי זיין פאר־שטאנד דיקטירט אים, הייסט עס, אז ער האנדלט יא ווי די נאטור וויל.

דער יונגערמאן האט זיך פארטראכט. די באדינגונג וואס די געליבטע מיידל האט אים געשטעלט איז אים פארגעקומען אזוי משונה'דיק ווייל, דאס ער האט ניט גע־וואוסט וואס צו דיינקען ווענן דעם. ער האט איינפאך ניט געקאנט באגרייפן ווי אזוי א יונגע פרוי קאן זיך אפּזאגן פון דעם פארגעניגן פון ליבע, וואס דאס פארהייראטע לעבן באט אז.

ער האט די דאזיקע מיידל געליבט ער־לאך און אויפריכטיק. ער האט איר גע־ליבט פאר אירע גוטע אייגנשאפטן, אבער ווען ער האט זיך ערלאך געשטעלט די פארגע, אויב ער וועט קאנען דורכפירן איר באדינגונג, האט ער זיך געמוזט גור־דה זיין, אז ניט. ער האט געפילט, אז וואוינען צוזאמען מיט דער געליבטער פרוי, פארבונדן אלס מאן און ווייב, און דאך בלייבן צו איר פרעמד, דאס וועט ניט ער, און ניט קיין אנדער מאן אין דער וועלט ניט קאנען באווייזן.

און וואס לייגנער ער האט נעטראכט אלץ מער האט ער זיך איבערצייגט אין דער אוממעגלאכקייט אנצונעמען איר משונה"דיק באדינגונג, אויב ער וויל נאר בלייבן ערלאך צו זיך אליין. און נאך מער, ער האט פעסט געגלויבט, אז זי אליין וועט עס אויך ניט אויסהאלטן.

ער איז געווען זיכער, אז איר פאדע־רונג איז א מין קאפריז פון א מענשן וואס פירט אן איינזאמן לעבן און פאר־לירט זיין אינטערעס אין דער וועלט און אין אירע פארגעניגנס. נאך דער חתונה, איז ער געווען איבערצייגט, וואונדערדיק אונטער איין דאך מיט דעם געליבטן מאן, וועט זי אויך זיין א פרוי ווי אלע פרויען, און זי וועט אויף וועלן געניסן די שטילע פארגעניגנס פון דעם פארהייר־אטן לעבן.

און אויב די נאנצע זאך איז ניט ערנסט, און זי וועט נאך דער חתונה פילן אנדערש, טא וועט ער דאך ניט בלייב־בען קיין לייגנער, אויב ער וועט איצט אנגעמען איר באדינגונג אויף וועלכער זי אליין וועט שפעטער חרטה האבן.

ער האט אויפגעהויבן צו איר די אור־גען. זי איז געווען פארטרויט און זי האט געקוקט צו דעם שמאלן פאס חימל אזוי פיל וויפיל מען קאן זעען אין דער איינגער נאסוי סטריט.

— איך נעם אן אייער באדינגונג, מיס ראזענשטיין, האט ער אויסגערופן און זיין שטימע האט געציטערט, — איך וועל אייך פירן נאך אונזער הויז אלס מיין פרוי.

— אלס אייער פרוי, אבער ניט אלס אייער ווייב, — האט זי שטיל באמערקט, אויסשטרעקנדיק צו אים איר האנט אויף וועלכער ער האט אפּגעפערט א הייסן קוש.

קאפיטל 10

דער פעטער יאנקל איז געגאנגען דורך דער גאס אויף מעדיסאן סקווער פאר־טראכט מיט א זיסן שמייכל אויף זיינע ענלאכע אויגען.

— אבער ווי איז דאס מעגלאך, מיס ראזענשטיין, — האט דער פארליבטער אונגערמאן אויסגערופן לוידנשאפטלאך, ווי קאנט איר פארערן פון די מענשן עס־וואס וואס איז קענן דער נאטור? עס־וואס וואס איז אוממעגלאך? וואס איז דאס לעבן אן ליבע? און וואס רייצט דעם מאן אין דער פרוי, אויב ניט איר ווירקלאכקייט, און איבערהויפט טרייבט איר די זאך צופיל אריבער.

מיס ראזענשטיין האט זיך פאנאנדער געלאכט.

— א מאן קאנטראלירט זיך אין זיין ליבע? ! — האט זי אויסגערופן — אט וועל איך אייך הערציילן א געשיכטע פון אזא מאן:

— אין מיין קאריערע אלס משאריטי אונטערזוכער האב איך זיך באקאנט מיט א יונגער פרוי, וועלכע האט פאר מיר געוויינט מיט ביטערע טרערן, זי האט מאר פארטרויט אז איר פאמיליען לעבן אין אומערטרעגלאך. איר מאן פארוואנ־דעלט זיך אין א קאניבאל ווען אים קומט אויף די ליבע, ער בייסט איר, קנייפּט איר, רייסט איר יערן גליד, און ער איז הונגעריק נאך איר פלייש. און ער איז דוקא זייער באנאבט אין דער ביזנעס־וועלט, און ער איז אויף פראמינענט אין דער געזעלשאפט. זי האט מיר געצייגט וואונדן אויף איר קערפּער פון זיין שטר־רעמדיקער לוידנשאפט. ענדלאך האט זי עס שוין מער ניט געקאנט אריבערטראגן און זי האט אים פאר זיין צו הייסער ליי־בע פארקלאגט אין קאדט און זי האט גע־פאדערט א גט, נאר אין קאדט האט מען פארשטיקט די אורזאכע פון דעם סקאנ־דאל.

— איך וויל ניט זאגן אז אלע מענער זיינען אזעלכע קאניבאלן, אבער איך וויל אייך זאגן, אז א סך זיינען די שטילע טראגעדיעס אין די פאמיליען לעבנס נאר דערפאר וויל איך די מענער דיינקען, אז די קערפערס פון זייערע פרויען זיינען דאס איינגנטום פון זיי, די מענער אליין.

— פונדעסטוועגן זיינען דאך די מער־סטע פרויען צופרידן אין זייער פאמיליען לעבן, אין אין דער ליבע פון זייערע מע־נער, — האט מייקל הייל־בורן ווייטער גע־זאגט.

— פיליכט, — האט מיס ראזענשטיין גערעדט אזוי ווי צו זיך, — מיר אבער עקלט אָפּ די דאזיקע ליבע, און איך וועל קיינמאל ניט הייראטן אז מיין מאן זאל האפן אויף מיין קערפּער.

— אבער ווי וועט אהינקומען די הייר־ליקע פליכט פון דער פרוי צו ברייגנגען קינדער אויף דער וועלט, אויב אלע זאלן האבן אייער אייער קאפריזן? דער מענש אליין איז דאך אויך א טייל פון דער נא־טור און זיין פארשטאנד איז א טייל פון אים, און אויב ער האנדלט ווי זיין פאר־שטאנד דיקטירט אים, הייסט עס, אז ער האנדלט יא ווי די נאטור וויל.

דער יונגערמאן האט זיך פארטראכט. די באדינגונג וואס די געליבטע מיידל האט אים געשטעלט איז אים פארגעקומען אזוי משונה'דיק ווייל, דאס ער האט ניט גע־וואוסט וואס צו דיינקען ווענן דעם. ער האט איינפאך ניט געקאנט באגרייפן ווי אזוי א יונגע פרוי קאן זיך אפּזאגן פון דעם פארגעניגן פון ליבע, וואס דאס פארהייראטע לעבן באט אז.

ער האט די דאזיקע מיידל געליבט ער־לאך און אויפריכטיק. ער האט איר גע־ליבט פאר אירע גוטע אייגנשאפטן, אבער ווען ער האט זיך ערלאך געשטעלט די פארגע, אויב ער וועט קאנען דורכפירן איר באדינגונג, האט ער זיך געמוזט גור־דה זיין, אז ניט. ער האט געפילט, אז וואוינען צוזאמען מיט דער געליבטער פרוי, פארבונדן אלס מאן און ווייב, און דאך בלייבן צו איר פרעמד, דאס וועט ניט ער, און ניט קיין אנדער מאן אין דער וועלט ניט קאנען באווייזן.

און וואס לייגנער ער האט נעטראכט אלץ מער האט ער זיך איבערצייגט אין דער אוממעגלאכקייט אנצונעמען איר משונה"דיק באדינגונג, אויב ער וויל נאר בלייבן ערלאך צו זיך אליין. און נאך מער, ער האט פעסט געגלויבט, אז זי אליין וועט עס אויך ניט אויסהאלטן.

ער איז געווען זיכער, אז איר פאדע־רונג איז א מין קאפריז פון א מענשן וואס פירט אן איינזאמן לעבן און פאר־לירט זיין אינטערעס אין דער וועלט און אין אירע פארגעניגנס. נאך דער חתונה, איז ער געווען איבערצייגט, וואונדערדיק אונטער איין דאך מיט דעם געליבטן מאן, וועט זי אויך זיין א פרוי ווי אלע פרויען, און זי וועט אויף וועלן געניסן די שטילע פארגעניגנס פון דעם פארהייר־אטן לעבן.

און אויב די נאנצע זאך איז ניט ערנסט, און זי וועט נאך דער חתונה פילן אנדערש, טא וועט ער דאך ניט בלייב־בען קיין לייגנער, אויב ער וועט איצט אנגעמען איר באדינגונג אויף וועלכער זי אליין וועט שפעטער חרטה האבן.

ער האט אויפגעהויבן צו איר די אור־גען. זי איז געווען פארטרויט און זי האט געקוקט צו דעם שמאלן פאס חימל אזוי פיל וויפיל מען קאן זעען אין דער איינגער נאסוי סטריט.

— איך נעם אן אייער באדינגונג, מיס ראזענשטיין, האט ער אויסגערופן און זיין שטימע האט געציטערט, — איך וועל אייך פירן נאך אונזער הויז אלס מיין פרוי.

— אלס אייער פרוי, אבער ניט אלס אייער ווייב, — האט זי שטיל באמערקט, אויסשטרעקנדיק צו אים איר האנט אויף וועלכער ער האט אפּגעפערט א הייסן קוש.

קאפיטל 10

דער פעטער יאנקל איז געגאנגען דורך דער גאס אויף מעדיסאן סקווער פאר־טראכט מיט א זיסן שמייכל אויף זיינע ענלאכע אויגען.

— אבער ווי איז דאס מעגלאך, מיס ראזענשטיין, — האט דער פארליבטער אונגערמאן אויסגערופן לוידנשאפטלאך, ווי קאנט איר פארערן פון די מענשן עס־וואס וואס איז קענן דער נאטור? עס־וואס וואס איז אוממעגלאך? וואס איז דאס לעבן אן ליבע? און וואס רייצט דעם מאן אין דער פרוי, אויב ניט איר ווירקלאכקייט, און איבערהויפט טרייבט איר די זאך צופיל אריבער.

מיס ראזענשטיין האט זיך פאנאנדער געלאכט.

— א מאן קאנטראלירט זיך אין זיין ליבע? ! — האט זי אויסגערופן — אט וועל איך אייך הערציילן א געשיכטע פון אזא מאן:

— אין מיין קאריערע אלס משאריטי אונטערזוכער האב איך זיך באקאנט מיט א יונגער פרוי, וועלכע האט פאר מיר געוויינט מיט ביטערע טרערן, זי האט מאר פארטרויט אז איר פאמיליען לעבן אין אומערטרעגלאך. איר מאן פארוואנ־דעלט זיך אין א קאניבאל ווען אים קומט אויף די ליבע, ער בייסט איר, קנייפּט איר, רייסט איר יערן גליד, און ער איז הונגעריק נאך איר פלייש. און ער איז דוקא זייער באנאבט אין דער ביזנעס־וועלט, און ער איז אויף פראמינענט אין דער געזעלשאפט. זי האט מיר געצייגט וואונדן אויף איר קערפּער פון זיין שטר־רעמדיקער לוידנשאפט. ענדלאך האט זי עס שוין מער ניט געקאנט אריבערטראגן און זי האט אים פאר זיין צו הייסער ליי־בע פארקלאגט אין קאדט און זי האט גע־פאדערט א גט, נאר אין קאדט האט מען פארשטיקט די אורזאכע פון דעם סקאנ־דאל.

— איך וויל ניט זאגן אז אלע מענער זיינען אזעלכע קאניבאלן, אבער איך וויל אייך זאגן, אז א סך זיינען די שטילע טראגעדיעס אין די פאמיליען לעבנס נאר דערפאר וויל איך די מענער דיינקען, אז די קערפערס פון זייערע פרויען זיינען דאס איינגנטום פון זיי, די מענער אליין.

— פונדעסטוועגן זיינען דאך די מער־סטע פרויען צופרידן אין זייער פאמיליען לעבן, אין אין דער ליבע פון זייערע מע־נער, — האט מייקל הייל־בורן ווייטער גע־זאגט.

— פיליכט, — האט מיס ראזענשטיין גערעדט אזוי ווי צו זיך, — מיר אבער עקלט אָפּ די דאזיקע ליבע, און איך וועל קיינמאל ניט הייראטן אז מיין מאן זאל האפן אויף מיין קערפּער.

— אבער ווי וועט אהינקומען די הייר־ליקע פליכט פון דער פרוי צו ברייגנגען קינדער אויף דער וועלט, אויב אלע זאלן האבן אייער אייער קאפריזן? דער מענש אליין איז דאך אויך א טייל פון דער נא־טור און זיין פארשטאנד איז א טייל פון אים, און אויב ער האנדלט ווי זיין פאר־שטאנד דיקטירט אים, הייסט עס, אז ער האנדלט יא ווי די נאטור וויל.

דער יונגערמאן האט זיך פארטראכט. די באדינגונג וואס די געליבטע מיידל האט אים געשטעלט איז אים פארגעקומען אזוי משונה'דיק ווייל, דאס ער האט ניט גע־וואוסט וואס צו דיינקען ווענן דעם. ער האט איינפאך ניט געקאנט באגרייפן ווי אזוי א יונגע פרוי קאן זיך אפּזאגן פון דעם פארגעניגן פון ליבע, וואס דאס פארהיירא

בלוטיקע טעג

ראמאן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יאָרן פון דער וועלט מלחמה

פון י. נאָרמאַן

(פאָרטזעצונג)

— ביי אזא לאנג איז מיר נארנישט געבליבן וואס צו טאָן. איך קאָן דאָ לייגער ניט פארבלייבן, דען ווען אפילו די דייטשע מיליטערישע מאכט זאָל מיך באנגאריקן וועל איך דאָ אויך לייגער ניט פארבלייבן, דען איך קאָן ניט צוזעהן די ליידן, צו וועלכע די מענשן זיינען אונטערוואָרפן, און איבערהויפט די ליידן פון די אידן. די אידישע צרות אין פוילן און אין ליטע צערייסן מיר מיין האַרץ. איך קאָן דאָ לייגער ניט פארבלייבן.

— און מיין עצה איז, אז דו זאָלסט איבערוואַרטן די שלעכטע צייט, — האט מירקין געוואָלט איבערצייגן זיין פריינט, — די מלחמה וועט דאָך אייביק ניט אנהאלטן און. עס קאָן דאָך קיין צוויפל ניט זיין, אז נאָך דער דאָזיקער מלחמה וועט דייטשלאנד ווערן א פרייע לאנד. די מלחמה, זאג איך דיר, וועט צעטרייסלען די טראָנען פון אלע הערשער און די פעלקער וועלן אראָפּוואַרפן פון זיך זייערע קייטן, וואָרום עס איז היינט ניטא מער אין אייראָפּע קיין פּלאַץ פאר טיראנען און רויב ריטער פון די אמאליקע צייטן, וואו די יונקערס וויל שפּילן די ראָלע.

— און אויב די גרויסן מלחמה האט געבראַכט אומגליק אויף דער וועלט, איז דאָס ניט דער אומגליק פון די פעלקער, וועלכע בלוטן אין דעם קריג, וואָרום מלחמה איז אן אָפּעראציע, און אן אָפּעראציע קאָסט בלוט.

— דאָס אומגליק פון דער היינטיקער מלחמה וועט אָבער זיין פאר די הערשער, דען זיי וועלן אָפּגעוויסט ווערן פון דער וועלט. עס וועלן פאלן די דייטשן מיט אלע זייערע באצאָלטע דינער, — די רויב ריטער.

— דערפאר איז מיין מיינונג אז דו זאָלסט בלייבן דאָ! — האָב נאָר געדולד און וואַרט איבער די שלעכטע צייט מיר האָבן געזייט מיט טרערן, און מיר וועלן. שניידן מיט געזאנג.

מירקין האט גערעדט מיט האַרץ, מיט פייער; ער האט געלויבט אין וואס ער האט געזאגט; ער איז געווען איבערצייגט, אז מיט דער איצטיקער מלחמה נראָבט קייזער ווילהעלם זיין איינענעם קבר, און דערפאר איז ער געווען פול מיט האָפענונג אויף בעסערע און שענערע צייטן.

שלמה ראגאָוויץ האט אָבער טרויעריק געשאָקלט מיטן קאָפּ. דער דאָזיקער יונגערמאן וועלכער האט זיך אויסגעהאָדעוועט אויף קלעפּ, און ער האט אלע זייגע יאָרן אליין געקעמפט מיטן פויסט קענן יעדן אנטיסעמיט, — דער דאָזיקער הערד וועמעס גאנצער לעבן איז געווען אזוי שטורמדיק, — ער איז איצט געווען מיר פון דעם קאמף און ער האט פאר־לאָרן די האָפענונג אויף בעסערע צייטן.

— עס איז גוט, ווען מען זעט האָפּן, — האָט ער געזאָגט צו זיין פריינט, מיט א־לייכטן זיפץ — איך קאָן דאָס אָבער ניט, און דאָרום בין איך אנטשלאָסן צו פאָרלאָזן דאָס לאנד. איך מוז גאָר היינט פאָרן צו מיין רחל'ען. זי האָט צופיל גע־ליטן, מיין אָרימע, שיינע פרוי, זייט די דייטשן זיינען אריין אין לאָווין. איך מוז איר פון דאנען אויסלעזען.

— איך האָב באשלאָסן אויסצופאָרן צוזאמען מיט איר אין א נייטראל לאנד און פון דאָרטן וועלן מיר אריבערפאָרן נאָך אמעריקע. אמעריקע איז א פרייע לאנד, מיר דאָכטן, אז אמעריקע איז די צוקונפטיקע לאנד פאר די אידן אין רוס־לאנד.

דערפאר זייט ניט ברוגז אויף מיר, וואָס איך מוז אויך אזוי גיך פאָרלאָזן. פייליכט וועלן מיר זיך נאָך אמאל זעהן. מיט דער דאָזיקער פארבערעכערן וועט איר שוין אליין פארטיק ווערן. איר נוי־טיקט זיך ניט אין מיין חיקן.

— נאָר איין נאכט פארבלייב דאָ, אין אונזער הויז, שלמה — האָט מירקין זיך געבעטן.

— איך קאָן ניט — האָט ראגאָוויץ געענטפערט פעסט — אויב דאָס וועט זיין באשערט, וועלן מיר זיך ווידער זע־ען, און אויב עס וועט ניט זיין באשערט, דאן איז ווארשיינלאך אזוי באשטימט פון דעם שיקזאל — נו, זייט געזונט.

ער האָט נאָך אמאל ביידן געדריקט די הענט און ער איז ארויס פון הויז.

די פאלשע באראָנעסע איז געשטאנען בען פון דעם וואונד פון דער קויל וואָס זי האָט געקראָגן פון ראגאָוויץ'ס רעוואָל־ווער. דער צינינער איז געלעגן אונטערן פענסטער מיט צעבראָכענעם שארבן.

און אזוי זיינען מירקין און זיין יונ־גע פרוי באפרייט געווארן פון זייערע שונאים.

קאפיטל 40

פון פאני יאדווינאס האָפענונגען אז דער אויבער קאָמאנדיר פון דער דייטשער ארמיי, גראף פאָן פאלעם זאָל איר מאכן פאר זיין געועצלאכער פרוי, אויף דעם פּלאַץ פון דער אומגליקלאכער מאריע לואיזע האָט זיך גאָרניט אויסגעלאָזן, דען ניט נאָר האָט ער זיין פּויליש מעס־רעסע געקאָנט דערהויבן אלס גרעפין פאָן פאלעם, זאָנדאָרן ער אליין האָט אויף פארלאָרן זיין מאכט און ער איז מיט שאנדע צוריקגערופן געווארן פון זיין אויבער קאָמאנדע.

דאָס האָט ער געהאט צו פארדאנקען זיין פרוי, וועלכע ער האָט אזוי טיף דערנידעריקט און באליידיקט.

נאָכדעם ווי מאריע לואיזע איז דורך שלמה ראגאָוויץ'ען גערעטעט געווארן פון א שענדלאכן טויט האָט זי אייניקע וואָכן פארבראכט אין דער הויז פון די חברים אין דעם רימיינער וואלד, וואו זי איז געווען זיכער פון פארפאָלגונגען, און דאָ האָט זי ווידער מיט דער הילפע פון שלמה ראגאָוויץ'ען זיך דורכגע'גנב'עט די דייטשע ליניע און איז געקומען קיין בער־לין.

אלס א געבארענע פרינצעסין און מיט א גרויסן איינפלוס אין בייערישן קע־ניגלאכן הויף האָט מאריע לואיזע ערשט אנגעהויבן אויפצודעקן די אלע שאנדטא־טען, וואָס ווערן באגאנגען אין דער דייטשער ארמיי אין מזרח פראָנט.

די אויפדעקונגען פון מאריע לואיזע איבער דעם צושטאנד אויפן מזרח פראָנט האָט ארויסגערופן א שרעקלאכן סקאנ־דאל, וואָס די דייטשע רעגירונג האָט קוים געקאָנט דערשטיקן. עס איז אין די אינטערעסן פון די דייטשע יונקערס אן די שאנד טאָטן פון זייערן א חבר זאָל פארשווינן ווערן. און זיי האָבן עס פאר־שווינגן. אָבער זיי זיינען געווען געצוואונ־גען. פון מאריע לואיזע'ס פאמיליע צו־ריקרופן גראף פאָן פאלעם פון זיין אויב־בער קאָמאנדע און אים שטעלן פאר א קרינג געריכט. צוזאמען מיט אים איז גע'משפט געווארן זיין נאנצער שטאב און די ארמיי פון דעם רוסישן פראָנט איז רעאָרגאניזירט געווארן.

ווען א דייטשער גענעראל ווערט צו־ריקגערופן פון זיין קאָמאנדע, דאָ הייסט עס געוויינלאך, אז דאָס איז צוליב זיין געזונט, וואָס די דייטשע רעגירונג זשא־לעוועט, און אזוי האָט עס אויך געהייסן פאר דער וועלט, אז גראף פאָן פאלעם האָט רעזיגנירט איבער זיין שוואכן געזונט; און אין אמת'ן אָבער איז ער מיט שאנדע ארויסגעשטויסן געווארן פון זיין קאָמאנדע צוליב זיינע סקאנדאלן מיט פראָסט פונקט.

אָוונט קלאַסן

אָנגעפירט פון דער ווייניפּעג פּאבליק סקול באָרד

דערעפנט זיך מאָנטאג, אָקטאָבער 6טן

קורסן — דייטשענגלאל (עלעמענטארי), טעקניקאל, האוס עקאנאמיקס, קאָמערשל, מאטריקולייישאן מיטשערס' ניט־פראָפעסיאָנאל.

רעגיסטראציע — סטודענטן אין דעם דייטשענגלאל (עלעמענטארן קורס וואָס דעקט די ארבעט ביז צו גרד 8 סטאנדארד) וועלן רע־גיסטרירט ווערן אין סקול־ראָום, אייזיק ניוטאָן, נאָרקווע, יו דזשאן מאקדאָנאלד און גאָרדאן בעל סקול אין דער דערעפענונג־נאכט פון דעם טערם, אָקטאָבער 6טן.

אלע אנדערע סטודענטן וועלן רעגיסטרירט ווערן צווישן 7.30 און 9.30 אוונט, דינסטאג און מיטוואָך, סעפּטעמבער 30טן און אָקטאָבער 1טן, אין די פאָלגנדע סקולס —

דענעיל מעקינטייר לאָלדזשיאייט אינסטיטוט — פאר מאטריקולייי־שאן און מיטשערס' ניט־פראָפעסיאָנעלע קורסן, האוס עקאָנאָמיקס, פרינטינג און סטוס אינדוסטרינג.

קעווין און סט. דזשאָנ'ס טעקניקאל הייסקול — פאר טעכנישע קאָמערציעלע און האוס עקאָנאָמיקס קורסן.

שכר־ליטרד — דייטשענגלאל (עלעמענטארי) קורס — דערוידענט סטו־דענטן, צוויי דאָלאר א יאָר; ניט רעזידענט סטודענטן, דריי דאָלאר א יאָר.

הייסקול קורסן — פאר יעדן קורס פון צוואנציק לעסאנס, רעזידענט סטודענטן, פינף דאָלאר; ניט־רעזידענט סטודענטן, זעקס דאָלאר. אין דעם פאל פון מאטריקולייישאן און מיטשערס' קורסן וואָס ווערן פאר־נעזעצט פאר מער ווי צוואנציק לעסאנס וועט געדעכנט ווערן פאר די צוגעגעבענע לעסאנס צו דעם זעלבן רייס.

אלע איינצאָלונגען ניט איבער פון $12.00 צאָלבאר אין דער צייט פון רעגיסטראציע. צירקולארן וואָס אנטהאלטן פולע אינפאָרמאציע קאָן מען באקומען וועדנדיק זיך צו די סקול באר אפיסעס, פארנער וויליאָם עוועניו און עלען סטריט.

רעגיסטראציע דאטומס:

סעפּטעמבער 30-טן און אָקטאָבער 1-טן

האָט א גרינגן תענות

פארפאסט זיך מיט פערלמאנס קוואליטי געבעקסטן און מיט אונזערע ספּעציעלע המוציא חלות

און איר וועט האָבן א גרינגן תענות

PERLMAN'S QUALITY BAKERY P.Q.B. 16 OZ 510 SELKIRK AVE. PHONE 51488

סטאָרקיפּערס! אונזער פערלבראָ ברויט וועט אייך ברייגגען נייע קונים אין אייער סטאָר

קויפט און עסט פערלמאנס קוואליטי ברויט

PERLMAN'S QUALITY BAKERY

JULIUS PERLMAN, Manager

514 Selkirk Ave. Phone 51 488

Melchers

GOLD Cross Canadian Gin

Canada's favorite gin for over 30 years

מאנופעקטשורד אין קאנאדע אונ־טער קאנטראל פון דער פעדעראלער רעגירונג, גערייניקט פיר מאל און געצייטיקט אין באנד פאר יאָרן.

געבאטלט אין 2 סייזעס:

40 אונץ פלעשל—26 אונץ פלעשל

MELCHERS DISTILLERIES LIMITED, MONTREAL

DISTILLERS SINCE 1898

QUEENS THEATRE

מאריס קראנער, דירעקטאר

דזשא. גרינבערג, "ענעראל מענעדזשער

דזשייקאב יונגמאן, קא. מענעדזשער

צו דער ערעפענונג פון נייעם סעזאָן 31 1930

וויקאָמען אונזערע געסט!

די אידישע אקטיאָרן יוניאָן פּרעזענ־טירט די צוויי באליבטע קינסטלער

מאָריס קראנער

און

דזשאנעט פאסקעוויטש

צוזאמען מיט א געקליבענער קינסטלער געזעלשאפט, אנפאנגענדיק

דאָנערשטאָג אָוונט אָקט. 2

(מוצאי יום־כפור)

אין א פּראָכטפול שיין לעבנסבילד

אין ראָד פון לעבן

אין דריי אקטן, פון בן יוסף

פרייטאָג און שבת, אָקט 4-3

די שיינע זיסע הארציקע אָפּערעטע, מיט שיינער זיסער אידישער מוזיק

קענינן פון מיין האַרץ

אין 3 אקטן, פון וויליאם סיגעל

עקסטרא! עקסטרא!

א ספּעציעלער פּראָגראם און א שיינער

קאָנצערט

וועט אויפגעפירט ווערן

זונטאָג דעם 5טן אָקטאָבער

אלע דריי פארשטעלונגען ווערן אויס־געפירט פון מאריס קראנער

מוזיק פון סעמועל פוינלעגעסט

אויסגעשטאטעט פון איזידאר קליין

אונזער קאָמפּאני:

מענער פערסאָנאל—מאריס זילבער־שטיין, איזידאר קליין, הייטי ראָפּאָ־פארט, מאריס אפּעל, הייטי פיינשטיין און סעמועל פוינלעגעסט

פרויען פערסאָנאל—עני שאָפירא, סיליי ליפּצין, פּורל פוינלעגעסט, פּאָולין שייפער און סאָרא קראנער

"אין ראָד פון לעבן" אין קווינס טעאטער

דאָנערשטאָג אָוונט, מוצאי יום־כפור וועט זיך אויפהויבן דער פארהאנג אין קווינס טעאטער פאר היינטיקן סעזאָן און די וויניפּעגער ליבהאבער פון אידישן טע־אטער ווערן האָבן די געלעגענהייט צו זעהן אן ערשט־קלאסיקע פארשטעלונג געשפּילט פון אן ערשט־קלאסיקער טרופּע יוניאָן אק־טיאָרן און אקטריסעס.

דער נאָמען פון דער ערשטער פּיעסע איז "אין ראָד פון לעבן", לעבנסבילד אין דריי אקטן פון בן־יוסף.

מאָריס קראנער איז דער לידינג מאן פון דער דאָזיקער טרופּע און זשאנעט פאָס־קעוויטש איז די לידינג ליידי. זיי זיינען ביידע אנגעזעענע מיוזיקליידער אין דער אי־דישער טעאטער וועלט און עס איז צו דערוואַרטן אז זיי וועלן דאָ באַרימט און באליבט ווערן ביים טעאטער עופן פונקט ווי זיי זיינען דאָ געווען אין אלע אנדע־רע שטעט וואו זיי האָבן געשפּילט.

צוזאמען מיט זיי וועלן אויפטרעטן די באקאנטע שוישפּילער מאָריס זילבער־שטיין, איזידאר קליין, הייטי ראָפּאָפּארט, מאָריס אפּעל און סעמועל פוינלעגעסט; פרויען: עני שאָפירא, סיליי ליפּצין, פּורל פוינלעגעסט, פּאָולין שייפער און סאָרא קראנער — אלע ערנסטע שוישפּילער וואָס פאָרדינען דעם צוטרוי פון יעדן טע־אטער נייער.

פרייטאָג און שבת, דעם 3טן און 4טן אָקטאָבער וועט אויפגעפירט ווערן "קע־ניגן פון מיין האַרץ", זייער א שיינע אָפּע־רעטע מיט שיינער אידישער מוזיק און דריי אקטן פון וויליאם סיגאל.

אלע דריי פארשטעלונגען וועלן אויפגע־פירט ווערן פון מאָריס קראנער, מוזיק פון סעמועל פוינלעגעסט און אויסגעשטאטעט פון איזידאר קליין.

די טרופּע אלס גאנצע פארמאגט אין זיך קרעפטן צו שפּילן מעלאָדראמען, דראַ־מען, לעבנס בילדער, קאָמעדיעס, אזוי גוט ווי אָפּערעטעס.

—(::)—

אין פעלעס טעאטער

היינט ווערט געווייזן דאָס אויסערגע־ווייניגלאך אינטערעסאנט בילד "ווייזלד קאָמפּאני" געשפּילט פון אן "אל סטאר קעסט." דאָס בילד שטעלט מיט זיך פאר ווילדע וועגן אן דזשאי טעג, זייער שפּאַ־נענד, אינטערעסאנט און אמוזירנד. עס ווערט אויך געווען א דורכאויס ריידנדיקע קאָמעדיע אן פּאקס נייעס. זעט אין הערט עס אין פעלעס טעאטער.

—(:.:)—

900 טויזנט דאָלאר צו שטיצן מאניטאָבער ארבעטסלאָזע

אטאוואַ, אנט., סעפּט. 29. — א סומע פון ניט איבער 900.000$ וועט אָפּגעלייגט ווערן פון די צוואנציק מילי־אן דאָלאר, וואָס איז באשטימט געווארן פון פּארלאמענט פאר פארשידענע אר־בעטן אין קאנאדע, צו העלפן פארלייכ־טערן דעם איצטיקן צושטאנד פון אר־בעטסלאָזיקייט אין דער פּראָווינץ מאַ־ניטאָבא.

דער דאָזיקער אגרימענט איז געמאכט געווארן שבת, ביי א קאָנפערענץ וואָס איז דאָ אָפּגעהאלטן געווארן צווישן א סוב־קאָמיטעט פון דעם דאָמיניאָן קאָ־בינעט און פּרעמיער דזשאן ברעקען, און האָנ. וו. ה. קלאב, פון דער מאניטאָבא רעגירונג, און מעיאר ראלף וועב פון ווי־ניפּעג.

גרויסע בארגענס

אויף

בענס

מיר קאָנען אייך פארזאָרגן מיט בענס פון יעדער קוואליטעט

1½ בושל בענס, _____ 5c יעדער

2 בושל בענס _____ 6c יעדער

SHRAGGE METALS LTD.

King and Sutherland

Phone 57 101-2

יצחק מרדכי בדוקלער ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל צו זיין גאנצער משפחה אין זייער פארלוסט. מיר ווינשן זיי אלעמען גע־טרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. ל. מיטשעל

443 באראוס עוועניו

יוסף קאהען ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל צו מרס. קאהען און אירע קינדער אויף דעם פאר־ליסט פון זייער ליבן מאן און פאטער. מיר ווינשן זיי אין דער גאנצער פאמיליע נעטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

ליידיס אקזיליערי רומעניען היכרו סיק בענעפיט סאָס.

(פאָרטזעצונג פאלגט)

שניי פאלט אויס אין מאנטאנא

העלענא, מאנטאנא, סעפּט. 26.— א האלבער אינטש שניי איז ארויסגעפאלן אין עלק פּארק, מאנט., לויט א באריכט פון דער אמעריקאנער וועטער ביורא: נאָך אייניקע פונקטן האָבן געקראָגן שניי, און די טעמפּעראטור איז געפאלן אונטער פראָסט פונקט.

NEW PALACE THEATRE

היינט, מאָרגן און מיטוואָך

"ווילד קאָמפּאני"

קאָמעדיע, פּאָקס נייעס

Classified Section קלאסיפייד סעקשען

ספּעציעלע פּרייז פאר ארווערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפּטיילונג:

איין מאָל, 5 ס. פּער "אייט לייז" — פאר 3 מאָנאטן, $2.15

פאר א וואָר, 20 ס. " — פאר 6 מאָנאטן, $4.00

פאר א מאָנאט, 75 ס. " — פאר 1 יאָר, $7.50

:: צו פאַרקויפן ::

FOR SALE

פרויען דרעס סטאָר, גוטער פּענגט און א גלענצענדע ביזנעס פאר א פּערזאָן מיט א קליינעם קאפּיטאל. איבערצייגנדע אויס־קינפּטע וועלן אייך צופרידנשטעלן. פרענט זיך באלד אן ביי שעפּס איידזשענסיס.

א 8 רום הויז אין סטעלא עוועניו, ניט ווייט פון מיין סטריט. שיינע ליכטיקע צי־מערן מיט אלע מאָדערנע איינריכטונגען. ניי אויסגעדעקאָרירט. מוז באלד פאר־קויפט ווערן. זעט זיך באלד מיט אונז. די הויז וועט אייך זיפער געפעלן און דער פּרייז איז זייער ביליק.

צו פאַרדענטן

סוויטס פון 2 ביז 5 רומס, איז 12 פאראייזדענע בעסטע אפּארטמענטס. פּרייז פון 25 ביז 65 דאָלאר.

אויב איר דאַרפט א סוויט אדער א הויז קרינט ביי אונז דעם גרעסטן אויסוואל, אין אנקאָנג מיט אייער געשמאק און פאר דעם פּרייז וואָס איר דאַרפט.

געלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט. אינשורענס פאר אלערליי צווקן.

Sheps Agencies Ltd.

804 מיין סטריט

טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

צו פאַרקויפן א הויז אויף מאָטעסאָן עוו. נאָענט צום בית יתומים. א פולשטענדיק מאָדערנע הויז. פריש רעמאָנטירט איבע־ראל. 7 רומס און צוויי שיינע בער רומס אין "אטיק". הייסע וואסער באהייצונג. אלע באקוועמלאכקייטן. א באראנז. טע־לעפאָנירט 56 422 פאר אפּאינטמענט.

צו פאַרקויפן א שיין געפארנישטע רום ביי א קאָפּל אן קינדער, אין א בלאָק מיט אלע באקוועמלאכקייטן. פּאסיק פאר א סינגל מאן אדער פרוי. קיין באָרד. זיך ווענדן 1000 מיין סטר, קאר. פּרוטשאָרר, סוויט 8.

צו פאַרדענטן א רום אין א פּריוואטער נייער הויז, סינגל אדער קאָפּל, לעבן מיין סט. 178 מעטעסאָן עוו. טעל. 52 848.

צו פאַרדענטן א זעקס רום הויז. זיך ווענ־דען צו

MISS PATTERSON—465 Flora Ave.

4 רום סוויט, גרויסע ליכטיקע צימערן, אין קלייד בלאָק, 395 סעלקירק עוועניו. רענט בלויז $40.

5 רום סוויטס אין נייע מאָדערנע בील־דינגס, מיט אלע באקוועמלאכקייטן. רענט $60 א מאָנאט.

7 רום פולי מאָדערן הויז אויסט פון מיין סטריט. רענט $35.

סטאָר מיט 8 פולי־מאָדערן רומס אין נאָרט ענד, אויף גוטן קאָרנער. רענט בלויז $55 א מאָנאט.

ח. פערלמאן און נ. זעלטשען

MUTUAL AGENCIES

796 Main St. Phone 51 000

וויץ האלט ארום $2 א בושל אין פראנקרייך

פאריז, סעפּט. 26.— פראנקרייך ווייס ניט פון קיין קריזיס. אין וויץ פּרייזן, בעת אומעטום פאלט דער פּרייז צום סאַ־מע דעק, איז נאָך אין פראנקרייך איצט דער פּרייז 172.50 פראנק א העקטאלי־טער, וואָס מאכט אויס ארום $2 א בושל.

די אורזאך איז, וואָס פראנקרייך לאָזט אריין בלויז קליינע קוואנטיטעטן וויץ פון אויסלאנד, און דאָס אויך בלויז נאָכ־דעם ווי די גאנצע פראנצויזישע וויץ ווערט פארברויכט. קויפן אין אויסלאנד קויפט פראנקרייך בלויז ביי בעסטע האר־טע מאניטאָבער וויץ, וועלכע לאָזט זיך ניט מישן מיט די פראנצויזישע וויץ, וואָס איז פון א סך א נידעריקערן סאָרט.

:: פערזענלאכעס ::

PERSONAL

טעניץ יערע נאכט אין אונזערע קלאסן מיט וויניפּעג'ס בעסטע טענצער נוטע פּארטנער פאר אלעמען קאמפּליט קורס. פּרייוואט לעסאָנס $5.00.

PROF. AND MISS SCOTT

200 Portage Ave. Next Lyceum. 88 106

BANDY BROS.

לערער פון אלע סטייליק טאָפּ און סטיידזש טעניץ. קינדער און דערוואקסענע.

סטודיאָ:

505 Winnipeg Piano Bldg.

טעלעפאָן 26 526

מיטשעל און מיטשעל

רעגיסטרירטע פּעטנט אטארנס, 718 מעקאינטייר בלאָק, וויניפּעג. פּעטנטס, טרייד מארק נעגומען אין אלע לענדער. ריזאנאייבל טערמס. טעלעפאָן 88 747.

מרס. י. פערלמאן

דרעסמאכערן

נייעסטע פאל מאָדעלן

דרעסעס און אוטפיטס

מעסיקע פּרייזן

482 Balmoral St. Ph. 30 902

געלט!

פאר אייערע באלדיקע נויטן

$50 ביז $500

צוועלף מאָנאטן צו באצאָלן פון צוריק.

ריזנאייבל ריינטס. פינקטלאכע באדינונג.

שטריינג פארטרויליאך

אפן טעגלאך ביז 7.30 נאכמיטאג.

General Loan and Insurance Agency

738 Somerset Block, Winnipeg.

Phone 24 789

R.B. ORMISTON

פלאָריסט

צוויי סטארס צו אייער באדיינונג

96 Osborne St., Phone 42 386

340 Portage Ave., Phone 24 791

בלומען טעלעגראפירט איבעראל

לייף אינשורענס

בעסער צו האָבן א פאליסי און ניט דאַרפן עס, איידער דאַרפן דאָס און ניט האָבן.

P. A. TEMPLETON

807 Electric Railway Chambers

Phone 89 688

דיינקט!

אידישע יום טובים מיינען נייע סוטס און אווערקאוטס

געניין אדער פארטיק געמאכט

$25

SCANLAN & McCOMB

417½ PORTAGE AVENUE

טעלעפאָן 22 282

פרוי, 35 יאר אלט, פארלאנגט די באקאנטשאפט מיט אן אנשטענדיק־קען מאן, מיט א פיינעם כאראקטער מיט אדער אן קינדער. שרייבט צו "דאָס אידישע וואָרט" באקס 1583

A. MUIR

אוטאָריזירטער

רוקא פיניש'נג סטיישאן

פענדערס אין באדי ריפּעירס

376 FURBY ST.

PH. 33 255

פארלאָרן א גרעי סקוואירל טשאפּער אויף אלפּרעד עוועניו. אין ענדרוס סטריט. ווער עס וועט עס געפינען איז געבעטן צו מעל־דען צו 494 אבערדין עוועניו.

געשעפט געלעגנהייטן

Business Opportunities

צו איבערגעבן א סטאָר מיט א זעקס רום וואוינונג, אין א גוטן לאקיישאן. רענט בר־ליק. זיך ווענדן ד. א. וו. באקס 1564.

ארבעטער פארלאנגט

HELP WANTED

פארלאנגט אן עקספּיריענסד סיילסמאן פאר א גוט באצאָלטער פּראָפּאזישאן, איי־נער וועלכער האָט ניט מורא פאר קיין אר־בעט. זיך ווענדן צו דאָס אידישע וואָרט באקס 1599.

:: צו פאַרדענטן ::

FOR RENT

צו פאַרדענטן א פינף רום סוויט, הייסע וואסער, עלעקטריק אויוון. זיך ווענדן אין 576 מאָלדזיש עוועניו.

צו פאַרדענטן א 4 רום סוויט, ניי דעקאָ־ריט, אין ראָזגלען אפּארטמענטס. לויפּ־ליקע הייסע וואסער. עלעקטריק אויוון. ביליקע רענט. מען קאָן אריינמיפן צו יע־דער צייט. טעלעפאָנירט 51 254.

צו פאַרדענטן א געפּוירנישטע אדער ניט געפּוירנישטע רום, מיט אדער אן באדד. זיך ווענדן אין 471 מאָלדזיש עוועניו.

רעדוואוד אפּארטמענטס

פאָרדער מיין אין מאָלדזיש, א גרויסער, צוציענדיקער פיר רום סוויט אין דעם פאַ־פּולערן בלאָק. איצט צו האָבן פאר $52.50 א מאָנאט. טעלעפאָנירט צום קערטייזער, 55 175.

The Empire Loan Co.

Agents

701 Union Trust Building

:: צו פאַרדענטן ::

FOR RENT

באלטיק אפּארטמענטס

מאָניטאָבא עוועניו

צו פאַרדענטן 3 און 4 רום סוויטס, ניי דעקאָרירט. סקרינד באלקאָנס.

מעסיקע רענט

זיך ווענדן צום קערטייזער

סוויט "די." טעלעפאָן 56 668

צו פאַרדענטן א שיין געפארנישטע רום ביי א קאָפּל אן קינדער, אין א בלאָק מיט אלע באקוועמלאכקייטן. פּאסיק פאר א סינגל מאן אדער פרוי. קיין באָרד. זיך ווענדן 1000 מיין סטר, קאר. פּרוטשאָרר, סוויט 8.

4 רום סוויט, גרויסע ליכטיקע צימערן, אין קלייד בלאָק, 395 סעלקירק עוועניו. רענט בלויז $40.

5 רום סוויטס אין נייע מאָדערנע בील־דינגס, מיט אלע באקוועמלאכקייטן. רענט $60 א מאָנאט.

7 רום פולי מאָדערן הויז אויסט פון מיין סטריט. רענט $35.

סטאָר מיט 8 פולי־מאָדערן רומס אין נאָרט ענד, אויף גוטן קאָרנער. רענט בלויז $55 א מאָנאט.

ח. פערלמאן און נ. זעלטשען

MUTUAL AGENCIES

796 Main St. Phone 51 000